

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA ÚČETNICTVÍ

Předlužení manželů v domácnosti a jeho ekonomický a sociální dopad
Married Couples' Over-Indebtedness and its Economic and Social Impact

Student: Stanislava Byrtusová
Vedoucí bakalářské práce: doc. Ing. Dagmar Bařinová, Ph.D.

Ostrava 2014

Zadání bakalářské práce

Student: **Stanislava Byrtusová**
Studijní program: B6208 Ekonomika a management
Studijní obor: 6202R049 Účetnictví a daně
Specializace: 00 Účetnictví a daně
Téma: **Předlužení manželů v domácnosti a jeho ekonomický a sociální dopad**
Married Couples' Over-Indebtedness and its Economic and Social Impact

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
2. Základní charakteristika insolvenčního a exekučního řízení
3. Příčiny předlužení manželů v domácnosti a možnosti řešení
4. Vyhodnocení řešení předlužení manželů v domácnosti
5. Závěr

Seznam použité literatury

Seznam zkratk

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Seznam příloh

Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

GROSSOVÁ, Marie. *Exekuce na peněžitě plnění v současné právní praxi*. 5. vyd. Praha: Linde, 2007. 603 s. ISBN 80-7201-621-0.

KOZÁK, Jan a kol. *Insolvenční právo aneb Osobní bankroty začínají*. Brno: Rašínova vysoká škola, 2008. 298 s. ISBN 978-80-87001-10-3.

RICHTER, Tomáš. *Insolvenční právo*. Praha: ASPI, 2008. 472 s. ISBN 978-80-7357-329-4.

Formální náležitosti a rozsah bakalářské práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí bakalářské práce: **doc. Ing. Dagmar Bařinová, Ph.D.**

Datum zadání: 22.11.2013

Datum odevzdání: 09.05.2014

Ing. Jana Hakalová, Ph.D.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

„Prohlašuji, že jsem celou práci, včetně všech příloh, vypracovala samostatně. Přílohy č. 2 a 3, dané mi k dispozici, jsem samostatně doplnila“.

V Ostravě dne 09.05.2014

A handwritten signature in cursive script, reading "Stanislava Byrtusová", written over a horizontal dotted line.

Stanislava Byrtusová

Obsah

1	ÚVOD	5
2	ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA INSOLVENČNÍHO A EXEKUČNÍHO ŘÍZENÍ.....	7
2.1	ZÁKLADNÍ POJMY	7
2.1.1	Zadlužení	7
2.1.2	Předlužení.....	7
2.1.3	Oddlužení	7
2.1.4	Úpadek	8
2.2	INSOLVENČNÍ ŘÍZENÍ	8
2.2.1	Podstata insolvenčního řízení	8
2.2.2	Právní úprava.....	9
2.2.3	Účastníci insolvenčního řízení	9
2.2.4	Insolvenční správce	10
2.2.5	Zahájení insolvenčního řízení	11
2.2.6	Postavení věřitelů a jejich pohledávek	15
2.2.7	Způsoby řešení úpadku.....	15
2.3	EXEKUČNÍ ŘÍZENÍ	16
2.3.1	Právní úprava.....	17
2.3.2	Soudní exekutor.....	17
2.3.3	Dopad výrazných legislativních změn na provádění exekuce.....	18
2.3.4	Účastníci exekučního řízení	20
2.3.5	Průběh exekučního řízení	20
2.3.6	Exekuční příkaz.....	25
2.3.7	Odklad exekuce	26
2.3.8	Zastavení exekuce	26
2.3.9	Způsob provedení exekuce	27
2.3.10	Náklady oprávněného a náklady exekuce	28

3	PŘÍČINY PŘEDLUŽENÍ MANŽELŮ V DOMÁCNOSTI A MOŽNOSTI ŘEŠENÍ	29
3.1	PŘÍČINY PŘEDLUŽENÍ MANŽELŮ V DOMÁCNOSTI	29
3.1.1	Obecné příčiny zadlužování	29
3.1.2	Růst ekonomiky a vznik registrů	30
3.1.3	Finanční krize	30
3.1.4	Finanční ngramotnost	31
3.2	MOŽNOSTI ŘEŠENÍ	32
3.2.1	Společné jmění manželů	32
3.2.2	Oddlužení	36
3.2.3	Exekuce	44
4	VYHODNOCENÍ ŘEŠENÍ PŘEDLUŽENÍ MANŽELŮ V DOMÁCNOSTI	45
4.1	EKONOMICKÝ DOPAD	45
4.1.1	Oddlužení manželů vedené samostatně	45
4.1.2	Oddlužení manželů vedené společně	55
4.1.3	Exekuce na majetek manželů	56
4.1.4	Zhodnocení	61
4.2	SOCIÁLNÍ DOPAD	64
4.2.1	Rodina jako špatný vzor	64
4.2.2	Rozvod a hrozba sociálního vyloučení	65
4.2.3	Zdravotní aspekty	66
5	ZÁVĚR	67
	Seznam použité literatury	69
	Seznam zkratk	72
	Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce	
	Seznam příloh	
	Přílohy	

1 Úvod

Doba dluhová ¹, tak označuje ekonom Tomáš Sedláček současnost, jejíž realita je utvářena trhem, resp. tržními subjekty, kterými jsou firmy, stát a domácnosti. Současná doba je érou deficitních rozpočtů, což se týká nejen států, ale přeneseně i domácností, tedy spotřebitelů. Představou každého z nás je, že čím více toho budeme mít, tím méně toho pak budeme potřebovat. Opak je pravdou, a čím více toho máme, tím více toho potřebujeme. „*Dnešní dobu dluhovou můžeme vnímat jako zkoušku přiměřené spotřeby, v níž jsme neobstáli*“ ². Na jednoduchý princip, kdy v letech příznivých tvoříme rezervu, která poslouží v letech nepříznivých, jež po období blahobytu vždy následuje, jako by se zapomnělo. Přebytek se stal samozřejmostí a jeho růst jediným očekávaným fenoménem.

Vývoj moderních technologií a materiálů jde neustále kupředu, přesto má nejspíš většina spotřebitelů pocit, že kvalita a životnost pořizovaných statků klesá. Návyk na spotřebu, který jsme si vypěstovali, je možná jednou z příčin této paradoxní situace a otázkou tak může být, zda větší díl viny leží na straně nabídky či na straně poptávky.

Předmětem práce je odpověď na jiné otázky, zejména na takové, které souvisí se zmíněným návykem na spotřebu. Snaha udržet si standart, sociální status v dobách finančně nepříznivých vede mnohé domácnosti k pořízení úvěru. Zadlužení manželů v domácnosti není a priori nic škodlivého pokud se jedná o zadlužení zodpovědné. Důsledkem nezodpovědného zadlužování je v extrémním případě dlužníkův úpadek.

Základním předpokladem je, že se každý dlužník stará o to, aby k jeho úpadkové situaci vůbec nedošlo. Tomu navzdory, existuje v právním řádu České republiky legislativní úprava, která tuto negativní situaci pomáhá řešit. Dlužník, který by byl jinak odsouzen k celoživotnímu splácení dluhů, získává „druhou šanci“ prostřednictvím institutu oddlužení. Od 01.01.2014 je dána možnost efektivně řešit dluhovou krizi také manželům, kteří mohou podat společný návrh na povolení oddlužení.

Pohled na druhou stranu mince přináší zamyšlení nad situací věřitele, jehož pohledávka nebyla proplacena. Rovněž jemu legislativa umožňuje obranu a pro vymožení své pohledávky je oprávněn žádat pomoc soudního exekutora.

¹ SEDLÁČEK, Tomáš. *Ekonomie dobra a zla*. Praha: 65. Pole, 2009. 271 s. ISBN 978-80-903944-3-8.

² Tamtéž, s. 236.

Obě tyto cesty - oddlužení a exekuce - jsou řešením předlužení manželů v domácnosti a liší se jak samotnou povahou a průběhem, tak také dopady, které domácnosti přináší v ekonomické i sociální rovině. Předlužení je doprovázeno negativními jevy, které mají vliv na celou společnost. Jednou z častých reakcí na vysokou hodnotu závazků je dobrovolná nezaměstnanost. Dlužník se raději spokojí s finanční podporou státu, než aby nastoupil do zaměstnání a pobíral mzdu, ze které zůstane jen minimum ve výši nezabavitelné částky. Zachování sociálního začlenění dlužníka má tedy význam nejen pro dlužníka a jeho rodinu, ale má i své celoeconomické opodstatnění.

Cílem práce je analyzovat sociální a ekonomické dopady plynoucí z předlužení manželů v domácnosti v kontextu vymezených příčin předlužení a možnostech řešení. Téma práce bylo zpracováno pomocí metody popisu, analýzy a komparace.

Ve své druhé kapitole se práce věnuje teoretickému popisu insolvenčního a exekučního řízení. Kapitola přináší orientaci v základních principech a pojmech obou řízení dle platné legislativy.

Třetí část je zaměřena na vymezení příčin a možností řešení předlužení manželů v domácnosti. Podrobně je analyzován celý průběh oddlužení s důrazem na praktické aspekty této problematiky. Kapitola shrnuje rovněž praxi společného oddlužení manželů, která probíhala ještě před zákonnou definicí tohoto institutu a informuje o praxi, která přichází s rokem 2014 prostřednictvím novelizace. S třetí kapitolou souvisí také nejnovější statistické údaje v oblasti insolvence a exekuce obsažené v příloze č. 1.

Čtvrtá kapitola přináší vymezení sociálních efektů, které aktuálně dopadají na domácnosti s vysokou mírou zadlužení. Ke zpracování ekonomického dopadu byly využity informace z veřejně přístupného insolvenčního rejstříku a z exekučních spisů. Použitá data demonstrují reálné situace domácností, kdy v prvním případě je oddlužení manželů vedeno samostatně, v druhém případě je povoleno společné oddlužení manželů a v posledním případě je zpracovávána situace manželů v exekuci. Ve čtvrté kapitole jsou metodou komparace zjištěných dat jednotlivé možnosti řešení vyhodnoceny z hlediska nejpříznivějšího dopadu na domácnost. Kapitola uvádí také praktické důsledky stavu, kdy je oddlužení povoleno pouze jednomu z manželů.

S problematikou insolvence a exekuce by se měl seznámit každý účastník trhu, tedy i spotřebitel. V zájmu všech spotřebitelů je mít o problematice zadlužování povědomí, stejně tak je v zájmu každého příjemce finančního závazku vědět o možných následcích jeho nesplnění. Práce může čtenáři v mnoha ohledech pomoci s orientací v tématu.

2 Základní charakteristika insolvenčního a exekučního řízení

2.1 Základní pojmy

2.1.1 Zadlužení

Zadlužení je standardní ekonomický jev, který vede ke zvýšení kvality života spotřebitele. Zadlužení umožňuje pořízení nových věcí a je ve své podstatě zdravé a ekonomicky prospěšné. Zadlužit se je často takřka nezbytné pro běžné fungování v životě a např. při pořizování vlastního bydlení se jen málokterá domácnost obejde bez hypotéky nebo jiné finanční podpory.

2.1.2 Předlužení

Předlužení je patologická forma zadlužení, která vede k ekonomickému zhroucení dlužníka. Každému spotřebiteli, který se zadlužuje z lehkovážných důvodů a ve velké míře hrozí, že hodnota jeho majetku bude časem nižší, než zdroje krytí. Nastalá situace může vést k demotivaci dlužníka v oblasti ekonomické aktivity, jedná se hlavně o snahu udržet si zaměstnání. Z dluhové krize vede několik cest, které se liší jednak efektivností z hlediska vymožení pohledávky věřitelem a dále pak dopadem na dlužníka v ekonomické a sociální rovině. Řešeními, která nabízí česká legislativa, jsou vymožení pohledávky prostřednictvím soudního exekutora nebo úpadkové řízení v režimu insolvenčního zákona.

2.1.3 Oddlužení

Oddlužení je jedním ze způsobů řešení úpadku dlužníka podle zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). Jedná se sanační způsob řešení úpadku, který umožňuje překonání krizové situace dlužníka. Možnost podat návrh na povolení oddlužení mají jen osoby aktivně legitimované, vymezené v insolvenčním zákoně (dále jen „IZ“). Podstatou oddlužení je umožnit dlužníkovi opětovný návrat do ekonomického života, poté, co splní základní povinnost, a sice uhradí alespoň 30% svých závazků. Oddlužení lze realizovat ve formě pětiletého splátkového kalendáře nebo ve formě zpeněžení majetkové podstaty. Proces oddlužení je zakončen osvobozením dlužníka od zbytku dluhu.

2.1.4 Úpadek

Podle IZ se v úpadku formou platební neschopnosti nachází fyzická nebo právnická osoba, jestliže má více věřitelů (nejméně 2) a peněžité závazky po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti a tyto závazky není schopen plnit. Jedná se o objektivní platební neschopnost, ne o neochotu platit sporné závazky. Dlužník není schopen plnit své peněžité závazky, jestliže:

- a) zastavil platby podstatné části svých peněžitých závazků, nebo
- b) je neplní po dobu delší tří měsíců po lhůtě jejich splatnosti, nebo
- c) není možné dosáhnout uspokojení některé ze splatných peněžitých pohledávek vůči dlužníkovi výkonem rozhodnutí nebo exekucí anebo
- d) v případě, že dlužník na výzvu insolvenčního soudu nepředložil seznamy svého majetku, svých závazků a svých zaměstnanců.

IZ definuje také pojem **hrozící úpadek**. O ten se jedná tehdy, lze-li se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že dlužník nebude schopen řádně a včas splnit podstatnou část svých peněžitých závazků. Tento pojem se vztahuje k právnickým i fyzickým osobám. Z důvodu hrozícího úpadku má právo podat insolvenční návrh pouze dlužník. Tento institut má význam především v sanačních způsobech řešení úpadku, tedy u fyzických osob v oddlužení³.

2.2 Insolvenční řízení

2.2.1 Podstata insolvenčního řízení

Právní předpis, který se věnuje insolvenčnímu řízení (dále jen „InsŘ“) řeší úpadek a hrozící úpadek soudním řízením, prostřednictvím některého ze stanovených způsobů tak, aby došlo k uspořádání majetkových vztahů k osobám dotčeným dlužníkovým úpadkem či hrozícím úpadkem a k co nejvyššímu a zásadně poměrnému uspokojení dlužníkových věřitelů. Věřitelé, kteří mají zásadně stejné nebo obdobné postavení, mají v insolvenčním řízení rovné možnosti. Ve srovnání s řízením exekucním, pro něž je příznačná individuálnost vymáhaných nároků, je insolvenční řízení postaveno na principu kolektivního řešení pohledávek.

³ Úpadek formou předlužení, ve smyslu IZ, se týká výlučně právnických osob nebo fyzických osob – podnikatelů. Tento úpadek nastává v momentě, kdy má dlužník více věřitelů a souhrn jeho závazků převyšuje hodnotu jeho majetku.

Výstižně tuto skutečnost popisuje Hásová (2012): „*Insolvenční řízení a exekuční řízení představují samostatné postupy, které probíhají za podmínek stanovených příslušnými zákony zpravidla bez vzájemných vazeb a propojení. Cíl a účel exekučního a insolvenčního řízení nejsou zcela totožné. Zatímco exekuční řízení představuje individuální způsob vymožení pohledávky věřitele, insolvenční řízení je řízením kolektivním, při kterém mohou být řešeny pohledávky všech věřitelů dlužníka*“⁴.

2.2.2 Právní úprava

Přijímané novelizace právní úpravy jsou odrazem neustálého vývoje, kterým insolvenční právo prochází. Původní právní úprava, zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, byla v roce 2008 nahrazena novým zákonem, zákonem č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (IZ). IZ byl od té doby novelizován mnohokrát, naposledy zákonem č. 294/2013 Sb., jímž došlo také k pozměnění zákona č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích. Tato poslední novela účinná od 01.01.2014 přinesla výrazné změny především v oblasti srážek ze mzdy, v případě souběhu exekučního a insolvenčního řízení, v oblasti oddlužení, reorganizace, odměn insolvenčních správců a dalších.

IZ je komplexní právní úpravou, která zavedla jednotné InsŘ. V první fázi řízení se provádí zjišťování, zda existuje úpadek a jak je vhodné jej řešit. V závislosti na rozdílných postupech, které náleží různým způsobům řešení úpadku, dochází k diferenciaci InsŘ, přičemž některá ustanovení jsou společná všem způsobům řešení úpadku. Tomu odpovídá členění zákona na tři části, kterými jsou část obecná, způsoby řešení úpadku a společná ustanovení.

2.2.3 Účastníci insolvenčního řízení

§ 14 IZ uvádí, že účastníky InsŘ jsou jen dlužník a věřitelé, kteří vůči němu uplatňují své právo. Ostatní procesní subjekty, např. insolvenční soud, insolvenční správce, státní zastupitelství, likvidátor dlužníka, účastníky InsŘ nejsou. Nejde-li o přihlášeného věřitele, je účastníkem řízení i jiná osoba, která uplatňuje své právo v InsŘ, a to tak dlouho, dokud o tomto právu soud jedná a rozhoduje.

Pokud dojde k incidenčnímu sporu, kdy se rozhoduje např. o vyloučení majetku z majetkové podstaty, určení pravosti, výši či pořadí popřené pohledávky nebo o vypořádání

⁴ HÁSOVÁ, Jiřina. Vztah exekučního a insolvenčního řízení. *Komorní listy* [online]. 2012, roč. 4, č. 10 [2013-12-12]. ISSN 1805-1081. s. 20. Dostupné z: <http://www.ekcr.cz/komorni-listy>

v důsledku prohlášení konkursu zaniklého společného jmění manželů (dále jen „SJM“), jsou účastníky řízení také žalobce a žalovaný. Incidenční spor je vyvolán vlastním InsŘ a projednává jej tedy insolvenční soud ⁵.

2.2.4 Insolvenční správce

Insolvenčním správcem je fyzická nebo právnická osoba, která vykonává svou funkci na základě povolení vydaného Ministerstvem spravedlnosti ČR. Osoba insolvenčního správce je ustanovena insolvenčním soudem ze seznamu insolvenčních správců nejpozději v rozhodnutí o úpadku.

Podle § 36 IZ je insolvenční správce povinen při výkonu funkce postupovat svědomitě a s odbornou péčí; dále je povinen vyvinout veškeré úsilí, které po něm lze spravedlivě požadovat, aby byli věřitelé uspokojeni v co nejvyšší míře. Správce poskytuje věřitelským orgánům součinnost nezbytnou k řádnému výkonu jejich funkce. Neurčí-li insolvenční soud jinak a je-li úpadek řešen oddlužením, předkládá insolvenční správce věřitelskému orgánu a soudu nejméně jednou za 6 měsíců písemnou zprávu o stavu InsŘ.

Insolvenční zákon rozlišuje pojmy odvolání a zproštění insolvenčního správce z funkce. K odvolání správce z funkce dochází z důležitých důvodů, které nemají původ v porušení povinnosti insolvenčního správce. Může tak učinit soud na návrh správce nebo věřitelského orgánu nebo i bez návrhu. Mezi důvody, pro které lze takto učinit, patří:

- a) pozbytí bezúhonnosti,
- b) ztráta způsobilosti k právním úkonům,
- c) ztráta odborné způsobilosti,
- d) důvody zdravotního charakteru,
- e) správcova podjatost vůči dlužníkovi.

Insolvenční správce je své funkce zproštěn, jestliže:

- a) neplní řádně své povinnosti,
- b) nepostupuje při výkonu své funkce s odbornou péčí a
- c) závažně porušil důležitou povinnost, kterou mu ukládá zákon nebo soud ⁶.

⁵ MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele: příručka zejména pro neprávnický. 2. vyd.* Praha: Linde, 2011. 441 s. ISBN 978-80-7201-862-8.

⁶ MARŠÍKOVÁ, Jolana a kol. *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy.* Praha: Leges, 2011. 800 s. ISBN 978-80-87212-75-2.

Insolvenční správce odpovídá za škodu nebo jinou újmu, kterou dlužníkovi, věřitelům nebo třetím osobám způsobil tím, že při výkonu své funkce porušil povinnosti, které jsou mu uloženy zákonem nebo rozhodnutím soudu, dále tím, že při jejím výkonu nepostupoval s odbornou péčí. Správce se své odpovědnosti může zprostit, pouze však prokáže-li, že škodě nebo jiné újmě nemohl zabránit ani při vynaložení veškerého úsilí, které po něm bylo možné spravedlivě požadovat se zřetelem k průběhu insolvenčního řízení.

Insolvenční správce je povinen na svůj náklad uzavřít smlouvu o pojištění odpovědnosti za škodu, která by mohla vzniknout v souvislosti s výkonem jeho funkce nebo s činností jeho zaměstnanců pro celou dobu trvání jeho funkce a každoročně předkládat ministerstvu spravedlnosti doklad prokazující splnění této podmínky ⁷.

2.2.5 Zahájení insolvenčního řízení

Insolvenční návrh

Insolvenční řízení se zahajuje jen na návrh a to dnem, kdy insolvenční návrh dojde věcně příslušnému soudu, kterým se rozumí soud krajský. Insolvenční návrh musí být v listinné podobě opatřen úředně ověřeným podpisem osoby, která jej podala, nebo v elektronické podobě jejím elektronickým podpisem, nebo zaslán prostřednictvím její datové schránky; jinak se k němu nepřihlíží. O tom, že se k insolvenčnímu návrhu nepřihlíží, vyrozumí soud insolvenčního navrhovatele usnesením, proti němuž nejsou přípustné opravné prostředky. Insolvenční návrh je oprávněn podat dlužník nebo jeho věřitel. Jedlá-li se o hrozící úpadek, může návrh podat jen dlužník.

Insolvenční návrh musí kromě obecných náležitostí podání, jako je např. označení soudu, podpis, datace, obsahovat označení insolvenčního navrhovatele, označení dlužníka kterého se týká, popřípadě označení jejich zástupců. Fyzická osoba musí být označena jménem, příjmením a bydlištěm, podnikatel též identifikačním číslem. Právnická osoba musí být označena obchodní firmou nebo názvem, sídlem a identifikačním číslem. Dále zákon vyžaduje, aby návrh obsahoval rozhodující skutečnosti, které osvědčují úpadek či hrozící úpadek dlužníka, skutečnosti ze kterých vyplývá oprávnění podat návrh, není-li insolvenčním navrhovatelem dlužník a označeny důkazy, kterých se navrhovatel dovolává. Z návrhu musí být patrné, čeho se jím navrhovatel domáhá. Stejnopis insolvenčního návrhu věřitele se doručuje pouze dlužníkovi, a to do vlastních rukou. Insolvenční návrh dlužníka se nedoručuje.

⁷ Zákon č. 312/2006 Sb. o insolvenčních správcích.

Podává-li insolvenční návrh dlužník, je povinen k němu připojit seznam svého majetku včetně svých pohledávek s uvedením svých dlužníků, seznam svých závazků s uvedením svých věřitelů a listiny, které dokládají úpadek nebo hrozící úpadek. Jestliže podává insolvenční návrh věřitel, je povinen doložit, že má proti dlužníkovi splatnou pohledávku, a k návrhu připojit její přihlášku.

Jestliže insolvenční návrh neobsahuje všechny náležitosti nebo je nesrozumitelný anebo neurčitý, insolvenční soud jej odmítne, pokud pro tyto nedostatky nelze pokračovat v řízení. Soud tak učiní neprodleně, nejpozději do 7 dnů poté, co byl návrh podán. Nejsou-li k návrhu připojeny zákonem požadované přílohy, nebo neobsahují-li tyto přílohy stanovené náležitosti, určí soud navrhovateli lhůtu k doplnění návrhu. Nebude-li návrh ve stanovené lhůtě doplněn, soud jej odmítne.

§ 128a IZ uvádí další důvod pro odmítnutí návrhu. Jedná se odmítnutí insolvenčního návrhu pro zjevnou bezdůvodnost. Takový návrh podaný věřitelem je zjevně bezdůvodný zejména, jestliže:

- a) insolvenční navrhovatel dokládá oprávnění jej podat pohledávkou, ke které se pro účely o rozhodnutí o úpadku nepřihlíží
- b) jde o návrh podaný opětovně a navrhovatel při jeho podání nedoloží, že splnil povinnosti uložené mu případně předchozím rozhodnutím o insolvenčním návrhu, nebo
- c) jeho podáním navrhovatel zjevně sleduje zneužití svých práv na úkor dlužníka.

Insolvenční návrh může být zamítnut, nejsou-li splněny zákonem stanovené předpoklady pro vydání rozhodnutí o úpadku. Návrh podaný věřitelem soud zamítne, jestliže nebylo osvědčeno, že insolvenční navrhovatel a alespoň jedna další osoba má proti dlužníku splatnou pohledávku. Zamítnout návrh však nelze proto, že majetek dlužníka nebude postačovat k úhradě nákladů insolvenčního řízení, i když je to zřejmé.

Záloha na náklady insolvenčního řízení

Ještě před rozhodnutím o insolvenčním návrhu může soud po insolvenčním navrhovateli požadovat zaplacení zálohy na náklady InsŘ, je-li to nutné ke krytí nákladů řízení a prostředky k tomu nelze zajistit jinak; to platí i v případě, je-li zřejmé, že dlužník nemá žádný majetek. Povinnost zaplatit zálohu nemá osoba, o jejímž návrhu může soud rozhodnout bez zbytečného odkladu tak, že vydá rozhodnutí o úpadku spojeného s rozhodnutím o oddlužení.

Výše zálohy může být určena až do částky 50 000 Kč. Osoba, která není dlužníkem, může náhradu zaplacené zálohy uplatnit v InsŘ jako pohledávku za majetkovou podstatou.

Účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení

Pohledávky a jiná majetková práva týkající se majetkové podstaty nelze uplatnit žalobou, pokud je lze uplatnit přihláškou. Dále platí, že výkon rozhodnutí či exekuci, která by postihovala majetek ve vlastnictví dlužníka, jakož i jiný majetek, který náleží do majetkové podstaty, lze nařídit nebo zahájit, nelze jej však provést. Je-li to nezbytné k naplnění účelu řízení, může soud kdykoli i bez návrhu – je-li to v rozporu se stejným omezením - pozastavit vykonatelnost nebo odložit právní moc rozhodnutí nebo opatření přijatých při provádění výkonu rozhodnutí nebo exekuce.

InsŘ se zahajuje zveřejněním vyhlášky v insolvenčním rejstříku a tímto okamžikem nastávají výše uvedené účinky řízení. Věřitelé mají od zahájení řízení možnost uplatnit v něm své pohledávky přihláškou a to i před tím, než insolvenční soud zveřejní výzvu k podávání přihlášek.

Nakládání s majetkovou podstatou

Od okamžiku, kdy nastaly účinky spojené se zahájením InsŘ, je dlužník povinen zdržet se nakládání s majetkovou podstatou a s majetkem, který do ní může náležet, pokud by mělo jít o podstatné změny ve skladbě, využití nebo určení tohoto majetku anebo o jeho nikoli zanedbatelné zmenšení. Právní úkony, které dlužník učinil v rozporu s omezeními, která plynou ze zahájení InsŘ, jsou vůči věřitelům neúčinné. Účinné jsou pouze v případě, že si k těmto právním úkonům dlužník nebo jeho věřitel předem vyžádal souhlas insolvenčního soudu.

Rozhodnutí o úpadku

O insolvenčním návrhu jiné osoby než dlužníka, který nebyl odmítnut nebo nebylo-li řízení o něm zastaveno, lze rozhodnout bez jednání v případě že, soud plně vyhoví návrhu, kterému nikdo neodporoval, nebo o něm lze rozhodnout jen na základě účastníky předložených listinných důkazů a účastníci se práva účasti na projednání věci vzdali, popřípadě s rozhodnutím věci bez nařízení jednání souhlasí. Závisí-li rozhodnutí na zjištění sporných skutečností o tom, zda dlužník je v úpadku, soud nařídí jednání o návrhu jiné osoby než dlužníka vždy. Dlužníkovi musí být vždy dána možnost, aby se k insolvenčnímu návrhu před rozhodnutím o úpadku vyjádřil.

Insolvenční soud vydá rozhodnutí o úpadku, pokud je osvědčením nebo dokazováním zjištěno, že dlužník je v úpadku nebo že mu úpadek hrozí. Toto rozhodnutí musí obsahovat:

- a) výrok o tom, zda se zjišťuje úpadek dlužníka nebo jeho hrozící úpadek
- b) výrok, jímž insolvenční soud ustanovuje insolvenčního správce
- c) údaj o tom, kdy nastávají účinky rozhodnutí o úpadku
- d) výzvu, aby věřitelé, kteří dosud nepřihlásili své pohledávky, tak učinili ve lhůtě dvou měsíců
- e) výzvu, aby věřitelé insolvenčnímu správci neprodleně sdělili, jaká zajišťovací práva uplatní na dlužnických věcech, právech, pohledávkách nebo jiných majetkových hodnotách
- f) výrok, jímž se určí místo a termín konání schůze věřitelů a přezkumného jednání,
- g) výrok, jímž se uloží dlužníkovi, který tak dosud neučinil, aby ve stanovené lhůtě sestavil a odevzdal insolvenčnímu správci seznamy svého majetku a závazků s uvedením svých dlužníků a věřitelů.

Je-li s rozhodnutím o úpadku spojeno rozhodnutí o povolení oddlužení, činí lhůta k přihlášení pohledávek 30 dnů. V rozhodnutí o úpadku spojeného s rozhodnutím o povolení oddlužení uloží insolvenční soud dlužníkovi, aby platil zálohy na odměnu a hotové výdaje insolvenčního správce.

Je-li dlužníkem osoba, u které insolvenční zákon vylučuje řešení úpadku oddlužením, spojí soud s rozhodnutím o úpadku rozhodnutí o prohlášení konkursu. Jestliže dlužník společně s insolvenčním návrhem podá návrh na povolení oddlužení, soud spojí s rozhodnutím o úpadku i rozhodnutí o způsobu řešení úpadku.

Od 01.01.2014 se rozšířily účinky spojené s rozhodnutím o úpadku. Z hlediska vztahu k exekučnímu řízení je podstatné to, že zjištění dlužníkovy úpadku brání také samotnému nařízení nebo zahájení exekuce, která by postihovala majetek ve vlastnictví dlužníka. Směřují-li kroky soudního exekutora proti účelu InsŘ, může insolvenční soud zjednat nápravu, aby nebyl ohrožen hladký průběh InsŘ. Bude docházet pravděpodobně ke snížení nákladů, které souvisely se zahájením dvojího řízení. Nová ustanovení tak reagují na střety insolvenčního a exekučního práva ⁸.

⁸ PŘECECHTĚLOVÁ, Tereza. *Přednost kolektivního uspokojování pohledávek věřitele před individuálním – nyní důrazněji*. Eprávo [online]. 2014 [cit. 2014-04-25]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/prednost-kolektivniho-uspokojovani-pohledavek-veritele-pred-individualnim-nyni-durazneji-93574.html>

Pokud soud na základně insolvenčního návrhu nerozhodne o úpadku, vydá jiné rozhodnutí o insolvenčním návrhu. Jinak řečeno, soud návrh odmítne nebo zamítne. Účinností vydání takového rozhodnutí zanikají účinky spojené se zahájením InsŘ.

2.2.6 Postavení věřitelů a jejich pohledávek

Věřitelé, kteří své pohledávky uplatňují podáním přihlášky, se uspokojují v závislosti na způsobu řešení úpadku. Plnění poskytnuté věřiteli k uspokojení jeho pohledávky se započte nejprve na jistinu, pak na úroky, poté na úroky z prodlení a nakonec na náklady spojené s uplatněním pohledávky.

Zajištění věřitelé se v rozsahu zajištění uspokojují ze zpeněžení věci, práva pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty, jimiž byla jejich pohledávka zajištěna.

Na přezkumném jednání nařízeném soudem dochází k přezkoumání přihlášených pohledávek. Může dojít k popření pravosti pohledávky (pohledávka nevznikla nebo již zcela zanikla anebo se zcela promlčela), k popření pohledávky co do její výše nebo k popření pořadí pohledávky. Popření pořadí pohledávky nemá vliv na pravost nebo na její výši.

Mezi pohledávky vyloučené z uspokojení patří např. úroky, úroky z prodlení z pohledávek přihlášených věřitelů, vzniklých před rozhodnutím o úpadku, pokud přirostly až v době po tomto rozhodnutí, dále také pohledávky věřitelů z darovacích smluv nebo smluvní pokuty, pokud právo na jejich uplatnění vniklo až po rozhodnutí o úpadku.

2.2.7 Způsoby řešení úpadku

IZ rozlišuje dva základní způsoby řešení úpadku - způsob sanační a způsob likvidační. Sanačním způsobem se rozumí *oddlužení* u fyzických a právnických osob⁹, *reorganizace* - pouze u osob právnických, tím likvidačním pak společný a univerzální způsob - *konkurs*.

Významnou novinkou v IZ je od 01.01.2014 tzv. společné oddlužení manželů, přičemž označení tohoto institutu slovem novinka je přípustné pouze v kontextu IZ, neboť možnost společně se oddlužit zde byla i před rokem 2014. O problematice do nedávna zákonem nijak neupraveného institutu společného oddlužení manželů se vedly mnohé diskuze, které postupně vymezily otázky, na něž bylo nutné hledat odpovědi v právní praxi a později i v právní teorii.

Část IZ, která se věnuje oddlužení, je také obohacena o ustanovení, která, za předpokladu splnění stanovených podmínek přinášejí možnost oddlužení také pro podnikatele.

⁹ § 389 odst. 1 písm. a, IZ: Dlužník může insolvenčnímu soudu navrhnout, aby jeho úpadek nebo hrozící úpadek řešil oddlužením, jedlá-li se i o právnickou osobu, která podle zákona není považována za podnikatele a současně nemá dluhy z podnikání.

Dřívější právní úprava neumožňovala vyhlásit tzv. osobní bankrot člověku, který je podnikatelem, tedy osobou samostatně výdělečně činnou. Soud návrh takového dlužníka zpravidla zamítl a na jeho majetek vyhlásil konkurz. Od ledna 2014 živnostníkům k zahájení procesu oddlužení brání, kromě nesplnění obecných podmínek, „jen“ nesouhlas věřitelů, jejichž pohledávky vznikly z podnikatelské činnosti dlužníka. Další varianty pro povolení oddlužení dlužníka – podnikatele, jsou uvedeny v témže paragrafu, a sice § 389 IZ. Jedná se o varianty nevyžadující souhlas věřitele, kdy podmínkou pro povolení oddlužení živnostníka je, že se jedná o pohledávku zajištěného věřitele nebo že se pohledávky nepodařilo uspokojit v rámci předchozího insolvenčního řízení, ve kterém soud zrušil konkurz z důvodu nedostatku majetku dlužníka. Podnikateli, který prošel konkurzem, resp. nepatrným konkurzem, je tak umožněno sanovat svou ekonomickou situaci, což je obecně hodnoceno kladně. Je však poukazováno na to, že v případě, kdy by právní úprava umožňovala pokračovat kontinuálně v původním InsŘ a nemuselo by se opětovně rozhodovat o úpadku dlužníka a provádět další procesní úkony ze strany soudu a věřitelů, celý proces by se urychlil a to by mělo pozitivní důsledky pro všechny účastníky InsŘ ¹⁰.

Nutno podotknout, že insolvenční soudy nebyly ani před rokem 2014 tak striktní a povolovaly oddlužení i u osob, které sice ukončily svou podnikatelskou činnost, ale součástí jejich dluhů byly i dluhy z podnikání. Je však otázkou, do jaké míry je tento postup v souladu s podmínkou poctivého záměru, s podmínkou, jejíž nenaplnění vyvolá zamítnutí návrhu. Z hlediska zaměření práce na domácnost bude dalšímu způsobu řešení úpadku – konkursu - věnován prostor jen minimálně, a reorganizaci pak vůbec.

2.3 Exekuční řízení

V úvodu je vhodné kapitoly definovat pojem výkon rozhodnutí a pojem exekuce. Tyto výrazy se používají často ve shodném významu. Obecně platí, že výkon rozhodnutí (konkrétní vynucení povinnosti dle příslušné části Občanského soudního řádu) je v režimu soudu, tzn., že oprávněný podá návrh na zahájení výkonu rozhodnutí k místně příslušnému okresnímu soudu a ten rozhodnutí provede sám prostřednictvím vlastních pravomocí a zaměstnanců. Oprávněný žádající o vymožení pohledávky soud, je nucen navrhnout jeden způsob provedení výkonu rozhodnutí a musí sám označit postižitelný majetek dlužníka.

¹⁰ PACHL, Jan. Oddlužení v roce 2014. Konkursní noviny [online]. 2013, roč. 13, č. 9 [cit. 2014-03-11]. ISSN 1213-4023. Dostupné z <http://www.kn.cz/clanek/oddluzeni-v-roce-2014>

Naopak v exekuci (souhrnný proces upravený Exekučním řádem), která je prováděna soudním exekutorem, se může využít všech způsobů provedení (srážky ze mzdy, mobiliární exekuce, dražba nemovitosti), které jsou v exekutorově kompetenci. To dává naději, že uspokojení věřitele bude ve větší míře než v případě výkonu rozhodnutí soudem ¹¹.

2.3.1 Právní úprava

Hlavními právními předpisy upravující exekuci jsou zákon č. 120/2001 Sb. Exekuční řád (dále jen „EŘ“), zákon č. 99/1963 Sb. Občanský soudní řád (dále jen „OSŘ“) a prováděcí předpisy. Obecná ustanovení a jednotlivé způsoby výkonu jsou obsaženy v šesté části OSŘ, EŘ pak vymezuje postavení a činnost soudního exekutora (dále jen „SE“), upravuje provádění exekucí a také například postavení a organizaci Exekutorské komory. Z §52 EŘ vyplývá, že pro řešení otázek, které EŘ neupravuje, se přiměřeně použijí ustanovení OSŘ. Jedná se o princip subsidiarity občanského soudního řádu v exekučním řízení. Dochází-li tedy k současnému aplikování OSŘ, výklad exekučního řádu musí být podáván v souladu s OSŘ, což bývá v některých situacích problematické ¹². Podle Kasíkové (2013) se tato skutečnost projevuje ve výkladech, jež často vedou k nejednotné judikatuře soudů a soudních exekutorů.

2.3.2 Soudní exekutor

Postavení soudního exekutora

Exekuční řízení je vedeno za účelem vymožení vykonatelné pohledávky. Stát v oblasti vymáhání práva přenesl část svých kompetencí na SE, jehož činnost je činností fyzické osoby. Jedná se o výkon právnického svobodného povolání, které vzniklo v roce 2001, společně s nabytím účinnosti EŘ. SE vykonává svou podnikatelskou činnost podle zvláštního předpisu za úplatu a ze svých příjmů tedy platí daň podle § 7 odst. 1 písm. c) zákona o daních z příjmu. Exekutoři jsou rovněž v naprosté většině plátcí DPH.

Při výkonu své činnosti má SE postavení úřední osoby. S tím se pojí vyšší míra ochrany, ale také vyšší standard trestněprávní odpovědnosti. Trestní odpovědnost exekutora se vztahuje na zneužití pravomoci úřední osoby, maření úkolu z nedbalosti, brání úplatků, podplácení, poškození cizích práv atd.

¹¹ EXEKUTORSKÁ KOMORA ČR. *Rozdíl mezi exekucí a soudním výkonem rozhodnutí*. [online]. [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.ekcr.cz/1/exekutori-radi/838-28-rozdil-mezi-exekuci-a-soudnim-vykonem-rozhodnuti?w=>

¹² KASÍKOVÁ, Martina. *Exekuční řád: komentář*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013. 939 s. ISBN 978-80-7400-476-6.

SE vykonává všechny činnosti, které EŘ výslovně neukládá soudu. Obecně se jedná o nucený výkon exekučních titulů. SE je oprávněn rozhodovat o způsobu provedení exekuce a sám vydává ta rozhodnutí, která nejsou exekučním řádem svěřena soudu.

Okresní soud rozhoduje o pověření exekutora a činí tak neformálním písemným úkonem. Dále soudy rozhodují o sporném zastavení exekuce a v dalších specifikovaných případech¹³.

K postavení SE lze dodat, že: „[...] vztah mezi ním (soudním exekutorem) a účastníky exekučního řízení (oprávněným, povinným, plátcem mzdy, vydražitelem, přihlášeným věřitelem aj.) není vztahem soukromoprávním. S výjimkou žaloby na náhradu škody [...]“¹⁴.

Předpoklady jmenování

Exekutorem je ministrem spravedlnosti jmenován občan České republiky, který:

- a) je bezúhonný a plně svéprávný,
- b) má vysokoškolské vzdělání v oboru právo, minimálně tříletou exekutorskou praxi,
- c) úspěšně vykonal exekutorské zkoušky a psychologické testy,
- d) absolvoval výběrové řízení, prováděné Exekutorskou komorou,
- e) složil exekutorský slib a
- f) uzavřel smlouvu o pojištění odpovědnosti za újmu, která hrozí v souvislosti s výkonem jeho činnosti.

2.3.3 Dopad výrazných legislativních změn na provádění exekuce

Novela č. 396/2012 Sb. (novela EŘ a OSŘ) účinná od roku 2013, ovlivňující provádění exekuce i samotný průběh exekučního řízení, přinesla výrazné omezení dvoukolejnosti výkonu rozhodnutí a exekuce. Novelou bylo do § 251 odst. 2 OSŘ zavedeno jasné vymezení toho, v jaké věci může být výkon rozhodnutí proveden soudem. Vymožení ostatních pohledávek tak bylo možné prostřednictvím soudního exekutora, exekucí - postupem, který uvádí EŘ.

Po dalších legislativních úpravách účinných od 1. ledna 2014, které se zavedly především z důvodu přijetí nového Občanského zákoníku, došlo k dalším změnám a přesnější vymezení toho, kdy může oprávněný podat exekuční návrh soudnímu exekutorovi, je nyní obsaženo v EŘ.

¹³ KASÍKOVÁ, Martina. *Exekuční řád: komentář*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013. 939 s. ISBN 978-80-7400-476-6.

¹⁴ KASÍKOVÁ, Martina. *Exekuční řád: komentář*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013. 939 s. ISBN 978-80-7400-476-6. s. 67

Oprávněný podává exekuční návrh soudnímu exekutorovi, nesplní-li povinný dobrovolně to, co mu ukládá exekuční titul podle EŘ, není-li exekučním titulem rozhodnutí o péči o nezletilé dítě, ve věcech ochrany proti domácímu násilí, orgánů Evropské unie nebo cizí rozhodnutí; exekuční návrh však lze podat tehdy, má-li být exekuce vedena podle rozhodnutí o výživném na nezletilé děti nebo podle cizího rozhodnutí, u něhož bylo vydáno prohlášení vykonatelnosti podle přímo použitelného předpisu Evropské unie nebo mezinárodní smlouvy nebo rozhodnuto o uznání.

Novela č. 396/2012 Sb. účinná od roku 2013 přinesla mnoho dalších změn, např.:

- a) proti pověření, které soud vydává a zasílá exekutorovi, není přípustné odvolání
- b) jediným oprávněným prostředkem pro povinného je návrh na zastavení exekuce, přičemž koncentrace námitek do jediného oprávněného prostředku vede k nutnosti existence řádného odůvodnění a povinnému tak vzniká důkazní povinnost; v nesporných případech zůstalo řešení na soudním exekutorovi, věc je předložena exekučnímu, následně odvolacímu soudu jen v tom případě, kdy oprávněný s návrhem na zastavení exekuce nesouhlasí,
- c) při vymáhání dlužného výživného pro nezletilé dítě lze exekuci provést i pozastavením řídičského oprávnění (ke dni, k němuž byl povinnému do vlastních rukou doručen exekuční příkaz), příkaz se zruší, jestliže povinný prokáže, že své řídičské oprávnění potřebuje k uspokojování základních životních potřeb a v případě, že dojde k zaplacení dlužného výživného,
- d) došlo k prodloužení lhůty, která se poskytuje povinnému ke splnění vymáhané povinnosti na 30 dnů, z původních 15,
- e) ve vymezených případech dochází ke slučování exekucí,
- f) možnost postihu bankovního účtu či mzdy manžela povinného, a to pro dluhy, které spadají do společného jmění manželů¹⁵ (dále jen „SJM“),
- g) možnost dražby pohledávek a majetkových práv, např. účast povinného v družstvu,
- h) zavedení nového způsobu exekuce – správa nemovitosti,
- i) v exekuci prodejem nemovitosti je možno po úspěšné dražbě navrhnout předražek, nemovitost je prodána, tak jak stojí a leží se všemi nájemními právy i věcnými břemeny (s výjimkami),

¹⁵ Institut SJM dostal určitých změn v souvislosti s novým Občanským zákoníkem (dále jen „NOZ“), který byl popsán již dříve v samostatné kapitole (viz kapitola 3.2.1 Společné jmění manželů).

- j) oprávnění na použití označení soudní exekutor či exekutorský úřad, a dalších od nich odvozených slovních tvarů je udělováno pouze exekutorovi (reakce na množství soukromých společností vymáhacího typu, které často zneužívají pojmu exekuce) ¹⁶,
- k) exekuci na majetek patřící do SJM lze vést i tehdy, jde-li o vymáhání dluhu, který vznikl za trvání manželství nebo **před uzavřením manželství** jen jednomu z manželů a to v případě, že dluh vznikl až po 01.01.2014, v návaznosti na nový Občanský zákoník.

Za majetek patřící do SJM povinného a jeho manžela se pro účely exekuce považuje také majetek, který netvoří součást SJM jen proto, že bylo rozhodnutím soudu SJM zrušeno nebo byl zúžen jeho stávající rozsah nebo že byl smlouvou zúžen rozsah SJM, že byl ujednáno režim oddělených jmění nebo že byl smlouvou vyhrazen vznik společného jmění ke dni zániku manželství.

2.3.4 Účastníci exekučního řízení

Exekuční řízení je ovládáno dispoziční zásadou. Podle toho je třeba chápat procesní vymezení účastníků exekučního řízení, kterými jsou oprávněný a povinný. Oprávněným je ten, kdo sám sebe jako oprávněného označí v exekučním návrhu, a povinným je tedy ten, kdo je v návrhu takto označen. Procesní práva a povinnosti, které se vztahují k těmto osobám, jsou obsažena v exekučním a občanském soudním řádu. Jestliže je exekučním příkazem postižena součást SJM, je účastníkem exekučního řízení, pokud jde o tuto součást, také manžel povinného.

Exekuční řád v § 36 dále uvádí, že proti jinému, než kdo je v rozhodnutí označen jako povinný, nebo ve prospěch jiného, než kdo je v rozhodnutí označen jako oprávněný, lze vést exekuci, jen jestliže je prokázáno, že na něj přešla povinnost nebo přešlo či bylo převedeno právo z exekučního titulu. Takovýto přechod povinnosti, přechod či převod práva lze prokázat jen listinou vydanou nebo ověřenou státním orgánem či notářem.

2.3.5 Průběh exekučního řízení

Zahájení exekučního řízení

EŘ se zahajuje na návrh, který podává pouze oprávněný nebo ten, kdo prokáže, že na něho

¹⁶ Zákon zakazuje, aby firmy vymáhající dluhy a podobné subjekty byť jen budily dojem, že se jedná o exekutorský úřad. Pokuta za takové jednání může dosáhnout až výše 200 000 Kč. Skutečný exekutor je povinen prokázat se odznakem a písemností posílá v obálkách označených zeleným pruhem. (Udalosti. In: Česká televize [online]. 24.01.2014 [cit. 2014-03-01]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1097181328-udalosti/214411000100124/obsah/304384-zneuzivani-vyrazu-exekuce/>)

přešlo nebo bylo převedeno právo z exekučního titulu a povinný nesplnil dobrovolně to, co mu exekuční titul ukládá. Řízení je tedy zahájeno dnem, kdy exekutorovi dojde exekuční návrh, to platí i pokud se jedná o návrh vadný. Soudní exekutor do 15 dnů od obdržení návrhu požádá soud prostřednictvím elektronického formuláře o pověření. Jestliže dojde exekuční návrh exekučnímu soudu, postoupí jej neformálně exekutorovi, který má být provedením exekuce pověřen.

Soud vydá rozhodnutí o pověření do 15 dnů od obdržení žádosti o pověření, vydané pověření doručí exekutorovi a ten může zahájit zjišťování a zajišťování majetku povinného a vyžadovat součinnost. Předtím, než je soudnímu exekutorovi uděleno pověření může činit pouze ty úkony, které nesměřují proti povinnému. Může například zjišťovat majetek povinného z veřejně přístupných databází.

Současně se zasláním žádosti o pověření soudu dochází k zápisu prvních informací do rejstříku zahájených exekucí. Jedná se o neveřejný rejstřík spravovaný Ministerstvem spravedlnosti, který shromažďuje údaje o zahájených exekucích od okresních soudů a všech exekutorů.

Ve lhůtě 15 dnů ode dne doručení pověření soudnímu exekutorovi, je exekutor povinen poslat oprávněnému vyrozumění o zahájení exekuce. Toto vyrozumění zasílá také povinnému, nejpozději však společně s prvním exekučním příkazem. Povinnému je spolu s vyrozuměním zasílán také exekuční návrh, kopie exekučního titulu a výzva ke splnění vymáhané povinnosti. Výzva obsahuje vyčíslení vymáhaného nároku a zálohy na snížené náklady exekuce a náklady oprávněného. Zároveň je v této výzvě povinný poučen o možnosti uhrazení vymáhaného nároku a zálohy, a to ve lhůtě 30 dnů.

Generální inhibitorium

Podstatou tohoto procesního institutu je zákaz směřující proti povinnému. Povinnému je pod sankcí relativní neúčinnosti učiněných úkonů zakázáno nakládat s veškerým svým majetkem. Počátek zákazu je vázán na okamžik doručení vyrozumění o zahájení exekuce povinnému. Pokud jde o tento zákaz, podání návrhu na zastavení nemá odkladný účinek, a povinnému je tedy ze zákona znemožněno mařit průběh exekuce. Generální inhibitorium se týká veškerého majetku povinného a také majetku patřícího do SJM.

Právní úkon, kterým povinný porušil tuto povinnost, je neúčinný, avšak této neúčinnosti se musí exekutor, oprávněný nebo přihlášený věřitel dovolat, a to vůči povinnému i všem dalším účastníkům úkonu, zejména vůči druhé straně smlouvy a také vůči manželovi povinného, byl-li vyveden majetek povinného ve SJM. Jedná se tedy o tzv. relativní

inhibitorium, které bylo zavedeno novelou s účinností od 01.11.2009. V řízeních zahájených do 31.10.2009 platí na nakládání s majetkem jakožto celkem zákaz absolutní.

Exekuční návrh

Exekuční návrh musí obsahovat označení exekutora, který má být pověřen vedením exekuce a jeho sídlo. Z návrhu musí být patrné, kdo jej činí, musí v něm být jasně vymezena věc, které se týká, co návrh sleduje, datace a podpis. Exekuční návrh musí dále obsahovat jméno a příjmení oprávněného a povinného, rodná čísla, popř. datum narození a místo jejich trvalého pobytu, jestliže se jedná o fyzické osoby. Jestliže je účastníkem fyzická osoba podnikatel, je možné uvést její název a identifikační číslo. V případě zastoupení účastníka je nutno uvést jméno, příjmení, bydliště zástupce (popř. sídlo) a připojit k návrhu plnou moc. Jedná-li se o zastoupení advokátem, může být jeho podpis nahrazen otiskem podpisového razítka.

Další náležitostí exekučního návrhu je přesné označení exekučního titulu, např. rozsudek, notářský zápis, rozhodčí nález, seznam přihlášek atp., označení toho, kdo tento exekuční titul vydal, datum vydání a jeho spisová značka.

V návrhu musí být uvedena povinnost, která má být pomocí exekučního titulu vymožena, dále je zapotřebí uvést zda, nebo v jakém rozsahu, povinný vymáhanou povinnost splnil. Oprávněný se nemusí vždy domáhat splnění celé povinnosti, může požadovat např. jen jistinu nebo úroky z prodlení.

Exekuční návrh lze podat v listinné nebo elektronické podobě. Návrh učiněný v elektronické podobě je potřeba do tří dnů opatřit zaručeným elektronickým podpisem nebo doplnit originálem, jinak k takovému návrhu soudní exekutor nepřihlíží.

Obligatorní přílohou návrhu je originál nebo úředně ověřená kopie exekučního titulu, který je opatřen potvrzením o jeho vykonatelnosti nebo stejnopis notářského zápisu se svolením vykonatelnosti, ledaže exekuční titul vydal exekuční soud.

V případě, že exekuční návrh neobsahuje všechny stanovené náležitosti nebo je nesrozumitelný či neurčitý, vyzve exekutor nejpozději do 15 dnů oprávněného, aby návrh opravil nebo doplnil, poučí ho o tom, jak je třeba opravu nebo doplnění provést a určí mu lhůtu. Není-li v této lhůtě návrh opraven nebo doplněn a v řízení tedy nelze pokračovat nebo není-li předložen exekuční titul, exekutor usnesením exekuční návrh odmítne. Oprávněný musí být o těchto následcích poučen. Zjistí-li exekutor, že některý ze zákonných předpokladů vedení exekuce není splněn, návrh ve lhůtě 15 dnů ode dne jeho doručení zamítne. Například při zpětvzetí návrhu lze rozhodnout o zastavení řízení. Jestliže dojde k odmítnutí, nebo

zamítnutí exekučního návrhu, rozhodne současně exekutor o nákladech exekuce. Proti usnesení je přípustné odvolání.

Exekuční titul

Existence listiny, vydané oprávněným orgánem, ve které se konkrétní osobě ukládá povinnost něco v určité době splnit, je podmínkou výkonu rozhodnutí resp. provedení exekuce. Z tohoto vyplývá nutnost dodržení určitých formálních a obsahových náležitostí dokumentu. V rámci těch formálních náležitostí se vyžaduje, aby rozhodnutí, o které se postih povinného opírá, bylo zpravidla konečné, tedy v právní moci a vykonatelné.

Základní obsahovou náležitostí exekučního titulu je potvrzení o vykonatelnosti. Doložkou o vykonatelnosti opatří exekuční titul ten orgán, který listinu vydal. Pokud se jedná o exekuční titul v podobě notářského zápisu se svolením k vykonatelnosti, není potřeba jej opatřovat potvrzením o jeho vykonatelnosti, protože pokud nedošlo ke splnění uložené povinnosti řádně a včas, nastává vykonatelnost takového notářského zápisu uplynutím lhůty k plnění.

Z povahy exekučního řízení plyne, že práva a jím odpovídající povinnosti musí být přesně určeny nepochybným způsobem, aby bylo jasné, co má být exekucí vymoženo. Musí tedy dojít k přesnému vymezení účastníků – oprávněného a povinného, identifikaci předmětu, rozsahu a způsobu plnění¹⁷. V některých případech musí být určeny lhůty ke splnění uložené povinnosti.

Exekučním titulem je podle § 40, odst. 1 exekučního řádu:

- a) vykonatelné rozhodnutí soudu nebo exekutora, pokud přiznává právo, zavazuje k povinnosti nebo postihuje majetek,
- b) vykonatelné rozhodnutí soudu a jiného orgánu činného v trestním řízení, pokud přiznává právo a postihuje majetek,
- c) vykonatelný rozhodčí nález,
- d) notářský zápis se svolením k vykonatelnosti sepsaný podle zvláštního právního předpisu
- e) vykonatelné rozhodnutí a jiný exekuční titul orgánu veřejné moci
- f) jiná vykonatelná rozhodnutí a schválené smíry a listiny, jejichž výkon připouští zákon.

¹⁷ V praxi však drobné překlepy ve jménech a přijímáních nebrání zahájení exekuce, pokud lze bez pochybností dovodit, komu byla uložena povinnost, nebo přiznáno právo.

Ustanovení § 40 odst. 1, písm. e) zahrnuje velké množství exekučních titulů, nejedná se pouze o rozhodnutí správních orgánů vydávaná podle správního řádu, ale i celá řada dalších rozhodnutí, která jsou vydávána na základě jiných zákonů. Častými exekučními tituly jsou např.: rozhodnutí vydávaná Českým telekomunikačním úřadem, platební výměry zdravotních pojišťoven; rozhodnutí, platební výměr a výkaz nedoplatků ve věcech sociálního zabezpečení¹⁸.

Provádění exekuce

Soudní exekutor je povinen neprodleně po svém pověření začít provádět úkony, a to i bez návrhu účastníků. Zvolí způsob exekuce a v exekuci pokračuje do doby, než dojde k úplnému vynucení povinnosti, příslušenství a nákladů řízení. V případě, že je exekutorovi doručen návrh na odklad exekuce, je povinen ustat v úkonech, které by bezprostředně vedly k vynucení povinnosti. To však neplatí vždy. Jedná-li se např. o notorické stěžovatele či zřejmě bezúspěšné uplatňování, lze v úkonech pokračovat.

Při úkonech, které exekutor provádí, dbá dodržování práv účastníků řízení a třetích osob, které mohou být exekucí dotčeny. Exekutor při své činnosti posuzuje, zda jsou úkony prováděny v souladu se zákonem, např. s principem přiměřenosti exekučního řízení.

Exekutor zahájí exekuci obvykle zjišťováním informací o majetku a místě pobytu (sídle) povinného, dále volí způsob provedení exekuce a vydává příslušné exekuční příkazy. Úkony a rozhodnutí exekutora a exekučního soudu jsou zapisovány do exekučního spisu, ten vede exekutor v listinné nebo elektronické podobě.

V průběhu exekuce je povinný oprávněn plnit jen k rukám exekutora, který vymožené peněžité plnění vede na zvláštním účtu, odděleně od vlastních prostředků. Exekutor toto vymožené plnění předá oprávněnému ve lhůtě 30 dnů od doby, kdy je obdržel, v případě, že se s oprávněným nedohodl jinak.

Není vyloučeno ani plnění ve prospěch oprávněného, ten v takovém případě musí o plnění informovat exekutora, k tomu však může docházet se zpožděním. Od výše vymoženého plnění se odvíjí výpočet odměny exekutora.

Jak již bylo zjednodušeně uvedeno v kapitole „Zahájení exekučního řízení“, exekuce bude provedena právní mocí příkazu k úhradě nákladů exekuce, který vydá exekutor, jestliže dojde k zaplacení vymáhaného nároku a zálohy na snížené náklady exekuce povinným, a to ve lhůtě 30 dnu ode dne, kdy je povinnému doručena výzva ke splnění vymáhané povinnosti.

¹⁸ KASÍKOVÁ, Martina. *Exekuční řád: komentář*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013. 939 s. ISBN 978-80-7400-476-6.

Exekuční řízení může být výjimečně přerušeno (např. v souvislosti s účinky zahájení InsŘ) nebo zvláštní právní předpis stanoví, že exekuci nelze provést, pak exekutor nečiní žádné úkony, jimiž by provedl exekuci. Po skončení exekuce zašle exekutor oznámení všem osobám a orgánům, které evidují probíhající exekuci, anebo kterým byla uložena exekucí nějaká povinnost. Účastníkům řízení zašle toto oznámení na jejich žádost. Oznámení není rozhodnutím.

2.3.6 Exekuční příkaz

Exekučním příkazem se rozumí příkaz k provedení exekuce některým ze způsobů uvedených v EŘ. Soudní exekutor vydá nebo zruší exekuční příkaz ohledně majetku, který má být exekucí postižen, hned poté, kdy byla exekuce zapsána do rejstříku zahájených exekucí a kdy bylo rozhodnuto o způsobu provedení exekuce. Exekutor je povinen v exekučním příkazu zvolit takový způsob exekuce, který není zřejmě nevhodný, a to zejména vzhledem k nepoměru výše dluhů povinného a ceny předmětu, z něhož má být splnění dluhů povinného dosaženo ¹⁹.

Exekuční příkaz má účinky nařízení výkonu rozhodnutí podle OSŘ. Podle exekučního příkazu lze exekuci provést po právní moci exekučního příkazu. Proti exekučnímu příkazu není přípustný opravný prostředek, lze však navrhnout částečné zastavení exekuce podle § 55 EŘ s odkazem na § 268 odst. 1 a 4 OSŘ.

Majetek, který je postižen exekučním příkazem, nesmí povinný přenést na jiného, zatížit ho nebo s ním jinak nakládat, z čehož plyne, že takovéto právní jednání je neplatné.

Exekutor doručí exekuční příkaz oprávněnému, povinnému a dalším osobám, kterým se podle zvoleného způsobu exekuce doručuje usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí podle OSŘ.

V písemném vyhotovení exekučního příkazu exekutor uvede:

- a) exekuční soud,
- b) označení exekutora, který vede exekuční řízení, exekuční titul a orgán, který jej vydal, nebo osobu, která jej vyhotovila,
- c) označení účastníků, včetně rodného čísla povinného, lze-li je zjistit,
- d) označení povinnosti, která má být exekucí vymožena,

¹⁹ Vždy je však zapotřebí posuzovat všechny okolnosti a může se tak klidně stát, že i pro několikatisícový dluh, dojde k prodeji nemovitosti, zejména proto, že je na listu vlastnictví zapsáno množství předcházejících exekucí nebo vysoká zástavní práva.

- e) způsob provedení exekuce,
- f) označení osob, kterým se doručuje exekuční příkaz,
- g) výrok, poučení o opravných prostředcích, den a místo jeho vydání a podpis exekutora, příp. jeho pověřeného zaměstnance (kandidáta).

Účinky všech vydaných exekučních příkazů zanikají provedením exekuce a zastavením exekuce.

2.3.7 Odklad exekuce

Odklad exekuce je stav řízení, ve kterém exekuční soud a exekutor nečiní úkony, které by vedly bezprostředně k vynucení povinnosti povinného. Tento institut reaguje na přechodné osobní, ekonomické a sociální mimořádné a nepříznivé důsledky exekuce na povinného a jeho rodinu. K odkladu exekuce rovněž dojde, lze-li očekávat, že exekuce bude zastavena. Účinky generálního inhibitoria nejsou dotčeny, neboť odklad exekuce je pouze přechodným institutem. Exekuční soud i exekutor musí v usnesení, jímž exekuci odkládá, uvést dobu, na kterou tak činí.

Návrh na odklad exekuce se podává u exekutora, který vede exekuci. Lze-li očekávat, že exekuce bude zastavena, může exekuční soud nebo exekutor odložit provedení exekuce i bez návrhu.

Jestliže exekutor nevyhoví návrhu na odklad exekuce do 7 dnů, postoupí jej společně s exekučním spisem k rozhodnutí exekučnímu soudu a ten o něm rozhodne bez zbytečného odkladu, nejpozději do 15 dnů.

2.3.8 Zastavení exekuce

Rovněž návrh na zastavení exekuce se podává u exekutora, který vede exekuci. V případech, kdy o zastavení není mezi účastníky sporu, exekutor sám vydá usnesení o zastavení exekuce. Soudu přísluší rozhodování o zastaveních sporných.

Pro řízení zahájená po 01.01.2013 se návrh na zastavení exekuce stal jediným opravným prostředkem, kterým se povinný může bránit proti exekuci. Oprávněný není při podání návrhu vázán žádnou lhůtou, avšak povinný může podat návrh na zastavení exekuce ve lhůtě 15 dní od okamžiku, kdy se dozvěděl o důvodu zastavení exekuce. Podá-li však povinný návrh ve lhůtě, která je mu vymezena pro úhradu vymáhaného nároku a nákladů exekuce a nákladů oprávněného, tedy nejpozději do 30 dnů ode dne, kdy mu byla doručena výzva k uhrazení vymáhané povinnosti, je takový návrh považován vždy za včasný. Návrhu

podanému v této 30denní lhůtě přiznává zákon odkladný účinek, neboť o zastavení exekuce se rozhoduje usnesením a exekuci lze provést až po právní moci usnesení, kterým bude rozhodnuto o návrhu povinného.

Podá-li účastník řízení návrh na zastavení exekuce, vyzve exekutor do 15 dnů od doručení návrhu další účastníky exekuce, aby se vyjádřili, zda s návrhem souhlasí, a aby se v případě, kdy nesouhlasí s tvrzeními obsaženými v návrhu na zastavení, vyjádřili k návrhu a předložili listiny k prokázání svých tvrzení. Jestliže všichni účastníci souhlasí, exekutor vyhově návrhu do 30 dnů od marného uplynutí lhůty k vyjádření nebo od doručení souhlasného vyjádření, pokud nastalo dříve. Nevyhoví-li exekutor návrhu, postoupí jej společně s exekučním spisem v uvedené lhůtě k rozhodnutí exekučnímu soudu.

Pokud oprávněný nesloží přiměřenou zálohu na náklady exekuce, exekutor exekuci zastaví. Nezastaví ji pouze tehdy, jsou-li splněny podmínky pro osvobození oprávněného podle zvláštního právního předpisu nebo je-li vymáháno výživné na nezletilé dítě. Soud exekuci na návrh účastníků nezastaví, nejsou-li zaplacený náklady exekuce.

2.3.9 Způsob provedení exekuce

Způsob provedení exekuce určí exekutor. Způsoby provedení exekuce jsou uvedeny v EŘ. K provedení exekuce lze zajistit majetek nanejvýš v rozsahu, který bezpečně postačí k uhrazení vymáhané pohledávky, jejího příslušenství, pravděpodobných nákladů oprávněného a pravděpodobných nákladů exekuce. Pokud nepostačuje jeden ze způsobů, lze exekuci provést více způsoby, popřípadě i všemi zákonem stanovenými způsoby.

Exekuci ukládající zaplacení peněžité částky lze provést:

- a) srážkami ze mzdy a jiných příjmů,
- b) příkázáním pohledávky
- c) prodejem movitých věcí a nemovitých věcí
- d) postižením závodu,
- e) zřízením exekutorského zástavního práva na nemovitých věcech,
- f) správou nemovité věci,
- g) pozastavením řidičského oprávnění.

Způsob exekuce ukládající jinou povinnost než zaplacení peněžité částky se řídí povahou uložené povinnosti. Takovou exekuci lze provést:

- a) vyklizením,
- b) odebráním věci,

- c) rozdělením společné věci,
- d) provedením prací a výkonů.

Exekuci prodejem zástavy lze pro zajištěnou pohledávku provést prodejem zastavených movitých a nemovitých věcí.

2.3.10 Náklady oprávněného a náklady exekuce

Náklady oprávněného hradí oprávněnému povinný. Oprávněný má právo na náhradu nákladů, které byly účelně vynaloženy na vymáhání nároku.

Náklady exekuce, které hradí rovněž povinný, jsou tvořeny odměnou exekutora, náhradou paušálně určených či účelně vynaložených hotových výdajů, náhradou za ztrátu času při exekuci, náhradou za doručení písemností, dále odměnou a náhradou nákladů správce závodu. Výše náhrady účelně vynaložených cestovních výdajů a náhrady za ztrátu času je stanovena prováděcím právním předpisem, a pokud tyto náhrady přesahují stanovenou částku, stávají se náklady, jež je povinen uhradit exekutorovi oprávněný (v té části, kde převyšují stanovený limit). O této skutečnosti musí být oprávněný poučen ve vyrozumění o zahájení exekuce.

Náklady oprávněného a náklady exekuce vymůže exekutor na základě příkazu k úhradě nákladů exekuce. Učiní tak některým ze způsobů určených v exekučním příkazu k provedení exekuce ukládající zaplacení peněžité částky. Tento příkaz k úhradě zasílá exekutor povinnému i oprávněnému. Účastník řízení může podat u exekutora námitky proti příkazu a to do 8 dnů od doručení. Jestliže exekutor nevyhoví námitkám v plném rozsahu, postoupí je soudu, který o nich rozhodne do 15 dnů.

Dojde-li k zastavení exekuce, je povinen uhradit náklady exekuce a náklady účastníků ten, který zastavení zavinil. V případě, že se jedná o zastavení exekuce pro nemajetnost povinného, hradí paušálně určené či účelně vynaložené výdaje exekutorovi oprávněný²⁰. Oprávněný si může s exekutorem předem sjednat výši účelně vynaložených výdajů - pro případ zastavení exekuce pro nemajetnost povinného.

Odměna exekutora za výkon exekuční a jiné činnosti je úplatou za činnost, kterou vykonává sám exekutor nebo jeho zaměstnanci, pokud zákon výslovně nestanoví, že za takovou činnost exekutorovi náleží zvláštní náhrada, a sice náhrada za doručení písemnosti nebo náhrada za ztrátu času.

²⁰ V praxi však judikatura zejména Ústavního soudu nabádá k tomu, aby náklady soudnímu exekutorovi nehradil nikdo, nebo je tato povinnost uložena nemajetnému povinnému.

Výše odměny je stanovena exekučním tarifem; je závislá na druhu vymáhané povinnosti a výši vymáhané pohledávky. Při vymáhání peněžitého plnění je výše odměny stanovena v závislosti na výši vymoženého plnění procentní sazbou. U exekuce nepeněžitých pohledávek je výše odměny závislá na způsobu exekuce a množství postihovaných věcí.

Exekutor a oprávněný si mohou sjednat smluvní odměnu za vedení exekuce. Tato smluvní odměna není nákladem exekuce a právo exekutora na odměnu, náhradu hotových výdajů, náhradu za doručení písemností a náhradu za ztrátu času tím není dotčeno.

Pokud se nejedná o exekuci k vymožení výživného nezletilého dítěte, má exekutor právo od oprávněného požadovat zálohu na náklady exekuce, přičemž spotřebovaná část zálohy se oprávněnému nevrací a stává se nákladem oprávněného.

3 Příčiny předlužení manželů v domácnosti a možnosti řešení

Následující text se v první části zaměřuje na analýzu příčin vedoucích k nezdravému zadlužování domácností, směřujících v kombinaci s různými ekonomickými či sociálními faktory k předlužení. Druhá subkapitola se věnuje možnostem řešení předlužení manželů v domácnosti. V úvodu je definován pojem společného jmění manželů, jakožto institutu komplikované povahy, který je nutno v souvislosti s dluhovou problematikou vymezit a popsat v rámci legislativních změn. Následuje výčet řešení předlužení, kterými jsou oddlužení a exekuce. Body věnující se oddlužení obsahují podrobný popis tohoto procesu. Na praktické aspekty exekuce je zaměřena čtvrtá kapitola, kde je analyzován průběh exekučního řízení konkrétní domácnosti. S touto částí práce souvisí příloha č. 1 Statistické údaje o insolvenční a exekuci v ČR.

3.1 Příčiny předlužení manželů v domácnosti

3.1.1 Obecné příčiny zadlužování

Mezi hlavní důvody, proč se lidé zadlužují, je snaha potvrzovat vlastní status a zvyšovat jej. Neustálá motivace prezentovat okolí svou životní úroveň, bez schopnosti či ochoty zhodnotit skutečnou nutnost pořizování úvěrů z hlediska dopadu na budoucí existenci sebe a své rodiny, může vést k tzv. dluhovému kolotoči. Nejčastějším důvodem pro zadlužování není řešení praktických záležitostí, nýbrž naplňování snů a tužeb. Důležitým faktorem je tedy finanční

disciplína, která nesouvisí až tak s finanční gramotností jako s neschopností odolávat okamžitým nutkáním nakupovat věci, které přinášejí radost jen na pár okamžiků²¹.

Zajímavou statistiku přináší nezisková organizace Poradna při finanční tísni ve své výroční zprávě za rok 2012. Cca polovina klientů poradny není schopna uvést přesný důvod svého zadlužení či předlužení, s tím, že jednoduše přecenili své síly a mají příliš mnoho závazků. Dá se tvrdit, že pravou příčinou je nedostatek rezervy a nízké schopnosti plánovat rodinný rozpočet²². Ti, kteří skutečnou příčinu byli schopni identifikovat, nejčastěji uvedli, že důvodem předlužení byla ztráta zaměstnání, trvalé snížení příjmů a naivita. Viz příloha č. 2 Důvody předlužení.

3.1.2 Růst ekonomiky a vznik registrů

Vývoj bankovních a obecně finančních produktů na konci devadesátých let minulého století ve spojitosti s tím, jak tyto možnosti začaly využívat české domácnosti z důvodu růstu ekonomiky, zapříčinil vytvoření institutu oddlužení. Kromě výrazných legislativních změn, které vyústily v roce 2006 přijetím zákona u úpadku, došlo také k tomu, že bankovní a nebankovní instituce začaly vytvářet vlastní mechanismy, konstruované jako informační báze zabraňující nezodpovědnému využívání jimi poskytovaných produktů ze strany klientů. Tyto mechanismy měly chránit finanční instituce, ale i samotné žadatele o úvěry před jejich vlastním hazardováním. Od roku 2001 tak lze vývoj zadluženosti domácností sledovat prostřednictvím Bankovního registru klientských informací a od roku 2004 prostřednictvím Nebankovního registru. Registry se tak staly důležitou součástí celého insolvenčního systému a je díky nim možno analyzovat budoucí dopady defaultu rodin do oblasti insolvenčních řízení vedených s fyzickými osobami²³. Ekonomický růst započatý zhruba v roce 2002 vedl k mohutné expanzi zejména spotřebitelských úvěrů. Nabídka úvěrů byla rozšířena na půjčky na nákup dovolené, vánočních dárků, atp.

3.1.3 Finanční krize

Počátkem roku 2008 se v USA začaly objevovat větší problémy, které byly započaty již v roce 2002 vnější i vnitřní nerovnováhou, jejímž následkem byl abnormální růst spotřeby a rostoucí zadlužení veřejného sektoru i domácností²⁴.

²¹ JANDA, Josef. *Jak žít šťastně na dluh*. Praha: Grada Publishing, 2013. 176 s. ISBN 978-80-247-4833-7.

²² PORADNA PŘI FINANČNÍ TÍSNI. *Výroční zpráva* [online]. 2013 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: http://www.financnitisen.cz/doc/vyrocnizprava_12.pdf

²³ KISLINGEROVÁ, E., T. RICHTER a L. SMRČKA. *Insolvenční praxe v České republice v období 2008-2013*. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-497-1.

²⁴ TEPLÝ, Petr a kol. *Navigátor bezpečného úvěru*. Praha: Karolinum, 2013. 198 s. ISBN 978-80-246-2287-3.

Pozdější masivní nesplacení podřadných hypoték během roku 2007 vedlo k nestabilitě amerického finančního sektoru, jehož problémy se později rozšířily po celém světě, tedy i u nás. Globální krize má dopad na HDP, inflaci, nezaměstnanost a splacení úvěrů (makroekonomické dopady) a na jednotlivé rizikové skupiny a oblasti ekonomiky (mikroekonomické dopady).

Zatímco v roce 2008 byl meziroční nárůst úvěrů domácnostem 143,9 mld. Kč, v roce 2009 se stavy úvěrů zvýšily o 53,9 mld. Kč. Tento pokles byl způsoben nižší schopností přijímat další závazky a oproti tomu vyšší obezřetností poskytovatelů. Jedná se o průvodní jev krize, kdy instituty půjčují menšímu množství klientů, kvůli jejich vyšší rizikovosti.

Obecně platí, že zadlužování domácností není nic špatného, je však důležité, aby se jednalo o tzv. „rozumné“ zadlužování. Ve srovnání se zeměmi Eurozóny jsou české domácnosti zadlužené méně, nicméně jsou také podstatně chudší a to způsobuje jejich vyšší relativní zadlužení.

Důsledky ekonomické krize se začaly projevovat v průběhu let 2011 a 2012, kdy došlo k největším nárůstům počtu podaných insolvenčních návrhů fyzických osob.

3.1.4 Finanční negramotnost

Komeracionalizovaná společnost, ve které žijeme, si žádá orientaci ve světě peněz, jejichž prostřednictvím je uskutečňován veškerý ochod. Právě obchodní vztahy, součástí kterých jsme všichni každodenně, nás nutí k získávání alespoň základních informací o tom, jak se svými penězi správně nakládat. Otázka finanční (ne)gramotnosti je v současné době, kdy se počty tzv. úvěrů v selhání (tj. úvěr nesplacený více než 90 dní) zvyšují, mnohem více probírána zejména ve vztahu k nutnosti finančního vzdělávání na základních a středních školách.

Z výzkumu Ministerstva financí a České národní banky z roku 2010 vyplývá, že česká populace nedisponuje dostatečnou finanční gramotností²⁵. Další šetření v této oblasti provedli také studenti Pedagogické fakulty v Ústí nad Labem v roce 2012. Na základě dotazníkového šetření bylo rovněž zjištěno, že většina respondentů se témat z ekonomiky a financí obává. Tyto obavy pak zapříčiňují nestandardní jednání pod vlivem různých tlaků, které nemají racionální základ²⁶.

²⁵ TEPLÝ, Petr a kol. *Navigátor bezpečného úvěru*. Praha: Karolinum, 2013. 198 s. ISBN 978-80-246-2287-3.

²⁶ BERTL, Ivan. *Kapitoly o finanční gramotnosti*. Praha: Triton, 2012. 79 s. ISBN 978-80-7387-622-7.

Finančně gramotný občan by měl jednat zhruba takto:

- a) plánovat jak příjmy, tak výdaje a zohlednit měnící se životní situace a potenciální rizika budoucnosti; sestavit rozpočet domácnosti a identifikovat nesoulad v příjmech a výdajích,
- b) posoudit výdaje z hlediska jejich nutnosti (zejména v situaci nedostatečných příjmů); promyslet, zda je relevantní řešit současný nedostatek úvěrem, tedy transferem výdaje v čase,
- c) porovnat nabídky úvěrů na trhu, vybrat tu nejvhodnější a realizovat ji,
- d) přijatý úvěr splácet a v případě potíží situaci řešit čerpáním vytvořené rezervy, nebo oznámením věřiteli, že není dočasně schopen splácet, spolu s žádostí o úpravu splátkového kalendáře,
- e) v případě sporu s věřitelem se obrátit na relevantní instituci ²⁷.

„[...] úroveň zadlužení a finanční gramotnosti jsou veličiny vzájemně propojené a jejich disbalance může mít fatální důsledky“ ²⁸. Z citace i výše uvedeného vyplývá, že znalost finančních pojmů, základní orientace v pravidlech půjčování peněžních prostředků i povědomí o následcích neplnění závazků je naprosto nutná. Je v zájmu každého spotřebitele, aby v případě, že nezískal finanční vzdělání během školní docházky, doplnil své znalosti aktivním zájmem o tuto problematiku.

3.2 Možnosti řešení

3.2.1 Společné jmění manželů

Manželské majetkové právo, do něhož spadá úprava společného jmění manželů, je od začátku roku 2014 obsaženo v části nového občanského zákoníku, kterou je zákon o rodině. Zákon o rodině nově umožňuje manželům lépe si uspořádat své majetkové poměry vzhledem ke svým potřebám. NOZ také upravuje práva a povinnosti při zániku manželství a ochranu třetích osob v souvislosti se SJM ²⁹.

²⁷ TEPLÝ, Petr a kol. *Navigátor bezpečného úvěru*. Praha: Karolinum, 2013. 198 s. ISBN 978-80-246-2287-3.

²⁸ Tamtéž, s. 147.

²⁹ MINISTERSTVO SPRÁVEDLNOSTI ČESKÉ REPUBLIKY. MSČR: *Informační brožura k rodinnému právu* [online]. MSČR [10.05.2013]. Dostupné z: http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/user_upload/informacni_brozury/MS_brozura_rodinne_pravo.pdf

Součástí SJM je to, co manželům náleží, má majetkovou hodnotu a není vyloučeno z majetkových poměrů. To neplatí, zanikne-li společné jmění za trvání manželství na základě zákona. SJM podléhá nejčastěji zákonnému režimu, může ale podléhat také režimu smluvenému, nebo režimu založenému rozhodnutím soudu.

Zákonný režim vymezuje v § 709 součást společného jmění, kterou je to, čeho nabyt jeden z manželů nebo čeho nabyli oba manželé společně za trvání manželství, s výjimkou toho, co:

- a) slouží osobní potřebě jednoho z manželů,
- b) nabyt darem, děděním nebo odkazem jen jeden z manželů, ledaže dárce při darování nebo zůstavitel v pořízení pro případ smrti projevil jiný úmysl,
- c) nabyt jeden z manželů jako náhradu nemajetkové újmy na svých přirozených právech,
- d) nabyt jeden z manželů právním jednáním vztahujícím se k jeho výlučnému vlastnictví,
- e) nabyt jeden z manželů náhradou za poškození, zničení nebo ztrátu svého výhradního majetku.

Součástí SJM je mzda, plat, zisk a jiné hodnoty z pracovní a jiné výdělečné činnosti a to v okamžiku, kdy manžel, který se o jejich získání přičinil, nabyt možnost s nimi nakládat. Rovněž zisk z toho, co náleží výhradně jednomu z manželů je součástí SJM. Dále také podíl manžela v obchodní společnosti nebo družstvu, stal-li se manžel v době trvání manželství společníkem obchodní společnosti nebo členem družstva. To však neplatí, pokud jeden z manželů nabyt podíl způsobem zakládajícím, podle výše uvedeného, jeho výlučné vlastnictví.

Součástí SJM jsou dluhy převzaté za trvání manželství, ledaže se týkají majetku, který náleží výhradně jednomu z manželů, a to v rozsahu, který přesahuje zisk z tohoto majetku, nebo je převzal jen jeden z manželů bez souhlasu druhého, aniž se přitom jednalo o obstarávání každodenních nebo běžných potřeb rodiny. V okamžiku, kdy si jeden z manželů pořídí úvěr, může druhý tento závazek odmítnout. Nejlépe tak učiní zasláním písemného odmítnutí dluhu věřiteli, s odkazem na § 710 NOZ, bezprostředně poté, co se o dluhu manžela dozvěděl. Pokud si manžel pořídil na úvěr například jachtu, pravděpodobně se nejedná o dluh, který souvisí s obstaráváním každodenních nebo běžných potřeb rodiny a manželka má možnost dluh odmítnout. Jestliže však manželka stráví na takové jachtě dovolenou a manžel později přestane úvěr splácet, nemá již právo nic namítat a stává se spoludlužníkem, se všemi důsledky, které plynou z nesplacení závazku.

Zkušenosti s odmítnutím dluhu nejsou z důvodu krátké existence tohoto institutu v podstatě žádné. Při posuzování, zda se jedná o obstarávání běžných potřeb rodiny, bude patrně zapotřebí zkoumat konkrétní finanční situaci rodiny a přihlížet zejména k výši a četnosti výskytu takto vzniklých závazků³⁰.

Povinnosti a práva spojená se SJM nebo jeho součástmi náleží oba manželům společně a nerozdílně. Stejně tak z právních jednání týkajících se SJM nebo jeho součástí jsou manželé vázáni a oprávněni společně a nerozdílně.

V záležitostech týkajících se SJM a jeho součástí, které nelze považovat za běžné, právně jednají manželé společně, nebo jedná jeden manžel se souhlasem druhého. Odmítá-li manžel dát souhlas bez vážného důvodu a v rozporu se zájmem manželů, rodiny nebo rodinné domácnosti, či není-li schopen vůli projevit, může druhý manžel navrhnout, aby souhlas manžela nahradil soud. Jedná-li právně manžel bez souhlasu druhého manžela v případě, kdy souhlasu bylo zapotřebí, může se druhý manžel dovolat neplatnosti takového jednání.

NOZ přinesl také posílení postavení manžela – nepodnikatele. Má-li být součást společného jmění použita k podnikání jednoho z manželů a přesahuje-li majetková hodnota toho, co má být použito, míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů, vyžaduje se při prvním takovém použití souhlas druhého manžela. Byl-li druhý manžel opomenut, může se dovolat neplatnosti takového jednání. Obdobně platí totéž, jestliže má být součást společného jmění použita k nabytí podílu v obchodní společnosti nebo družstvu, nebo je-li důsledkem nabytí podílu ručení za dluhy společnosti nebo družstva v rozsahu přesahujícím míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů.

Manželé nebo snoubenci si mohou ujednat manželský majetkový režim odlišný od zákonného režimu. Ujednají-li si smluvený režim manželé, upraví zpravidla své povinnosti a práva týkající se již existujícího společného jmění. Jestliže se ujedná pro smluvený režim zpětný účinek, nepřihlíží se k tomu.

Smluvený režim může spočívat v režimu oddělených jmění, v režimu vyhrazujícím vznik SJM ke dni zániku manželství, jakož i režimu rozšíření nebo zúžení rozsahu SJM v zákonném režimu. Smluvený režim lze změnit dohodou manželů nebo rozhodnutím soudu. Smlouva se může týkat jakékoli věci a obsahovat jakékoli ujednání, ledaže to zákon zakazuje. Může se tedy týkat zejména rozsahu, obsahu, doby vzniku zákonného nebo jiného režimu SJM, jednotlivých věcí i jejich souborů. Smlouvou lze změnit zařazení již

³⁰ Od příštího roku budou platit nová pravidla pro společné jmění manželů. KOHOUTOVÁ, Zuzana. *iDNES.cz* [online]. 04.09.2013 [cit. 2014-03-25]. Dostupné z: http://finance.idnes.cz/spolecne-jmeni-manzelu-07q/-viteze.aspx?c=A130829_110300_viteze_zuk

existujících i upravit zařazení budoucích součástí jmění rozdílně od zákonného režimu. Smlouvou lze rovněž uspořádat majetkové poměry pro případ zániku manželství; jedná-li se o uspořádání pro případ zániku manželství smrtí, považuje se v této části smlouva za smlouvu dědickou, má-li její náležitosti. Smlouva o manželském majetkovém režimu se nesmí svým obsahem nebo účelem dotknout práv třetí osoby, ledaže by se smlouvou souhlasila; tato smlouva uzavřená bez souhlasu třetí osoby nemá vůči ní právní účinky.

Je-li pro to závažný důvod, soud na návrh manžela společné jmění zruší nebo zúží jeho stávající rozsah. Závažným důvodem je vždy skutečnost, že manželův věřitel požaduje zajištění své pohledávky v rozsahu přesahujícím hodnotu toho, co náleží výhradně tomuto manželu, že manžela lze považovat za marnotratného, jakož i to, že manžel soustavně nebo opakovaně podstupuje nepřiměřená rizika. Jako závažný důvod může být shledáno také to, že manžel začal podnikat nebo že se stal neomezeně ručícím společníkem právnické osoby. Rozhodnutí soudu o změně, zrušení nebo obnovení společného jmění nesmí svými důsledky vyloučit schopnost manžela zabezpečovat rodinu a nesmí se obsahem nebo účelem dotknout práv třetí osoby, ledaže by s rozhodnutím souhlasila.

Nutno zmínit, že manželé nemusejí mít žádné společné jmění a jejich majetek je omezen na tzv. obvyklé vybavení rodinné domácnosti (dále jen „OVRD“). Tímto novým pojmem v rámci NOZ se vymezuje majetek, resp. soubor movitých věcí, který slouží běžně nezbytným potřebám rodiny a jejích členů, přičemž není rozhodné, zda jednotlivé věci náleží jen jednomu z manželů či oběma. Zavedením pojmů SJM a OVDR dochází k jednoduššímu přístupu právě k SJM, neboť modifikuje-li se rozsah nebo vznik SJM, není tím dotčeno OVRD. Jinak řečeno: za existence manželství může být SJM zrušeno, aniž bylo zároveň dotčeno OVRD³¹.

Tedy ani rozhodnutím soudu nelze vyloučit nebo změnit ustanovení, které upravuje OVRD. Soubor movitých věcí, který svou povahou spadá do OVRD nelze při exekuci postihnout výkonem rozhodnutí. Není tedy možné, aby byl tento majetek exekučně zabaven a následně zpeněžen pro uspokojení vymáhané pohledávky.

³¹ ZUKLÍNOVÁ, Michaela a Jindřich PUSTKA. *Spoluvlastnictví a společné jmění manželů. § 136 - § 151 občanského zákoníku. Podrobný komentář k jednotlivým ustanovením včetně vybrané judikatury a komentáře k právní úpravě této problematiky v novém občanském zákoníku (zákon č. 89/2012 Sb.)*. Praha: Linde, 2012. ISBN 978-80-86131-58-0.

3.2.2 Oddlužení

„Při oddlužení není kladen hlavní důraz na maximální uspokojení věřitelů, nýbrž cílem je umožnit dlužníkovi, splňuje-li pro to všechny zákonné předpoklady, aby se oddlužil – osvobodil od dluhů a znovu bez dluhů zapojil do ekonomického života. Jednou z podmínek při tom je, že dlužník k oddlužení musí přistupovat poctivě³²“.

Průběh oddlužení je znázorněn v příloze č. 3 Průběh oddlužení.

Návrh na povolení oddlužení

Osoba, která se rozhodla svou dluhovou situaci řešit v režimu IZ, musí společně s insolvenčním návrhem podat také návrh na povolení oddlužení. Pokud podá insolvenční návrh jiná osoba, lze návrh na povolení oddlužení podat později ve lhůtě 30 dnů ode dne, kdy byl insolvenční návrh doručen dlužníkovi. Návrh na povolení oddlužení tak může podat pouze dlužník, na předepsaném formuláři, který nabízí ke stažení oficiální server českého soudnictví www.justice.cz. Vedle obecných náležitostí musí návrh na povolení oddlužení obsahovat:

- a) označení dlužníka a osob oprávněných za něho jednat,
- b) údaje o očekávaných příjmech dlužníka v následujících 5 letech,
- c) údaje o příjmech dlužníka za poslední 3 roky,
- d) návrh způsobu oddlužení nebo sdělení, že dlužník takový návrh nevznáší.

Jestliže dlužník podá insolvenční návrh společně s návrhem na povolení oddlužení, rozhodne soud zároveň o úpadku i o jeho způsobu řešení. Oznámení o zahájení InsŘ na návrh dlužníka je zveřejněno vyhláškou v insolvenčním rejstříku a od tohoto okamžiku mohou věřitelé po dobu 30 dnů přihlašovat své pohledávky. Soud může požadovat zaplacení zálohy na náklady InsŘ.

Dlužník volí mezi dvěma způsoby oddlužení, kterými jsou zpeněžení majetku a splátkový kalendář. Dlužník, který navrhuje oddlužení plněním splátkového kalendáře, může v návrhu na povolení oddlužení požádat insolvenční soud o stanovení nižších než zákonem určených měsíčních splátek. V takovém případě musí v návrhu na povolení oddlužení uvést také výši navrhovaných měsíčních splátek nebo způsob jejich určení a vysvětlit důvody, které vedly k jeho úpadku. Ať už se dlužník rozhodne pro kteroukoli variantu, musí být v průběhu oddlužení schopen uhradit alespoň 30% ze svých dluhů.

³² HÁSOVÁ, Jiřina a Tomáš MORAVEC. *Insolvenční řízení*. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-459-9. s. 213.

Stanovená třetina představuje pouze minimální hranici, a pokud je dlužník schopen, uhradí třeba i celou výši závazku.

O formě oddlužení rozhoduje soud, který přihlédne také k názoru věřitelů, jež mají možnost vyjádřit se na svolané schůzi.

Dlužník se může se svým nezajištěným věřitelem dohodnout, že hodnota plnění, které věřitel při oddlužení obdrží, bude nižší než 30% jeho pohledávky. Tuto dohodu je nutné podložit písemným souhlasem takového věřitele a souhlas společně s určením nejnižší hodnoty plnění, na které se dohodli, připojit k návrhu na povolení oddlužení. K návrhu na povolení oddlužení je nutné dále připojit:

- a) seznam majetku a seznam závazků, popřípadě prohlášení o změnách, ke kterým v mezidobí došlo v porovnání se seznamy, které v insolvenčním řízení již dříve předložil,
- b) listiny dokládající údaje o příjmech dlužníka za poslední 3 roky.

U každé položky v seznamu majetku je nutné uvést údaj o době pořízení, jeho pořizovací cenu a odhad obvyklé ceny majetku ke dni pořízení seznamu. Nemovitosti a majetek, který slouží k zajištění, musí být oceněn znalcem.

Jestliže existují osoby ochotné poskytnout dlužníkovi za účelem splnění oddlužení dar nebo mu po dobu trvání oddlužení platit pravidelně peněžní dávky, přidá dlužník k návrhu na povolení oddlužení i písemnou darovací smlouvu nebo smlouvu o důchodu, přičemž podpisy těchto osob na smlouvách musí být úředně ověřeny.

Je nutné, aby návrh na povolení oddlužení nebyl nesrozumitelný nebo neurčitý a aby obsahoval všechny náležitosti a požadované přílohy, jinak soud vyzve osobu, která jej podala k opravě či doplnění. Jestliže ani ve stanovené lhůtě, která nesmí být delší než 7 dnů, není návrh řádně upraven a nelze pro jeho nedostatky v řízení pokračovat, soud jej odmítne.

Neudělat chybu v zákonem stanovených úkonech, které předcházejí samotnému povolení oddlužení je nesmírně důležité, neboť šanci vyřešit svou předluženost formou oddlužení má každý jen jednu. Sedmidenní lhůta pro nápravu neúplného návrhu nebo příloh je zásadní a při vyřizování některých chybějících náležitostí, např. znalecký posudek na nemovitost, může být nedostatečná. Dále také např. při zpětvzetí návrhu je osobě, která tak učinila, znemožněno podat návrh nový a soud rozhodne o způsobu řešení dlužníkovy úpadku konkursem. Stejně tak je tomu v i případě, kdy soud návrh na povolení oddlužení odmítne nebo zamítne.

Usnesení o návrhu na povolení oddlužení

(1) Zamítnutí návrhu na povolení oddlužení

K zamítnutí návrhu na povolení oddlužení dojde pokud:

- a) insolvenční soud shledá, že je jím sledován nepoctivý záměr,
- b) jej znovu podala osoba, o jejímž návrhu na povolení oddlužení bylo již dříve rozhodnuto,
- c) hodnota plnění, jež by měli obdržet zajištění věřitelé, nedosahuje 30% jejich pohledávek (jestliže se nedohodli na nižším plnění),
- d) dosavadní výsledky řízení dokládají lehkomyslný nebo nedbalý přístup dlužníka k plnění povinností v InsŘ.

Usnesení o zamítnutí se doručuje dlužníkovi, osobě, která návrh podala, insolvenčnímu správci a věřitelskému výboru. Odvolání může podat pouze osoba, která návrh podala.

V průběhu řízení mohou být zjištěny skutečnosti, které odůvodňují odmítnutí nebo zamítnutí návrhu na povolení oddlužení. Insolvenční správce na ně upozorní na schůzi věřitelů a ti mohou podat námítky, které mohou vést k tomu, že insolvenční soud oddlužení neschválí a rozhodne o způsobu řešení dlužníkova úpadku konkursem. Proti tomuto rozhodnutí je oprávněn podat odvolání pouze dlužník.

(2) Rozhodnutí o povolení oddlužení

Jestliže nedojde k odmítnutí, zamítnutí či zpětvzetí návrhu, je oddlužení soudem povoleno. Usnesení o povolení oddlužení se doručuje dlužníkovi, insolvenčnímu správci a věřitelskému výboru a odvolání proti němu není přípustné. Rozhodnutí o povolení oddlužení spojí soud s rozhodnutím o úpadku. V usnesení o způsobu řešení úpadku je určen insolvenční správce, který je pověřen zjištěním a provedením soupisu majetku dlužníka, je určen termín přezkumného jednání a konání schůze věřitelů, kde dochází k prozkoumání otázky, zda dlužník je oprávněn podat návrh na povolení oddlužení. Dále je na schůzi projednán způsob oddlužení, o jehož přijetí se následně hlasuje. Dlužník je povinen zúčastnit se schůze věřitelů osobně. Usnesení o povolení oddlužení se zveřejní v insolvenčním rejstříku, doručí dlužníkovi, insolvenčnímu správci, věřitelům, dále např. také úřadu práce, okresní správě sociálního zabezpečení, finančnímu a celnímu úřadu. Ve lhůtě 30 dnů od rozhodnutí o úpadku jsou věřitelé oprávněni podávat přihlášky pohledávek.

Způsoby provedení oddlužení

Oddlužení je možné provést dvěma způsoby – zpeněžením majetkové podstaty nebo plněním splátkového kalendáře. V obou případech musí být dlužník schopen uhradit alespoň 30 % z dluhů svým nezajištěným věřitelům. Zajištění věřitelé se uspokojí z předmětu zajištění.

Při *zpeněžování majetkové podstaty* se postupuje obdobně jako je tomu při zpeněžování majetkové podstaty v konkursu. Tato forma oddlužení přináší značnou výhodu - do majetkové podstaty nenáleží majetek, který dlužník nabude v dalším průběhu řízení. Další pravidelné příjmy sloužící jako zdroj obživy zůstávají dlužníkovi zachovány.

Častěji využívanou formou oddlužení je *plnění splátkového kalendáře*. V tomto případě se dlužníka zavazuje, že bude po dobu 5 let měsíčně splácet nezajištěným věřitelům ze svých příjmů částku ve stejném rozsahu, v jakém z nich mohou být při výkonu rozhodnutí či exekuci uspokojeny přednostní pohledávky. Tuto částku rozvrhne dlužník prostřednictvím insolvenčního správce mezi nezajištěné věřitele podle poměru jejich pohledávek způsobem určeným v rozhodnutí o schválení oddlužení. Zajištění věřitelé jsou uspokojováni z výtěžku zpeněžení zajištění.

Dlužníkovi, který o to požádal v návrhu na povolení oddlužení, může soud stanovit jinou výši měsíčních splátek. Stane se tak pouze za předpokladu, lze-li se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že hodnota plnění, které obdrží nezajištění věřitelé, bude stejná nebo vyšší než 50 % jejich pohledávek, nebo stejná či vyšší než hodnota plnění, na které se tito věřitelé s dlužníkem dohodli. Soud dále přihlíží k důvodům, které vedly k dlužníkovu úpadku, k celkové výši dlužníkových závazků, k dosavadní a očekávané výši jeho příjmů a k doporučení věřitelů. Soud není tímto dlužníkovým návrhem nijak vázán. Posuzuje se také opatření, která dlužník činí k zachování a zvýšení svých příjmů a ke snížení svých závazků.

Dlužník je oprávněn ve svém návrhu na povolení oddlužení navrhnout způsob, kterým si přeje být oddlužen. Konečné slovo však mají nezajištění věřitelé, kteří o způsobu oddlužení hlasují na svolané schůzi. Jestliže není rozhodnutí přijato, rozhodne o způsobu provedení oddlužení soud. Na schůzi věřitelů mohou věřitelé vznést námitky proti povolení oddlužení, soud je posoudí, návrh případně zamítne a prohlásí konkurs.

Rozhodnutí o schválení oddlužení

Pokud insolvenční soud posoudí oddlužení jako věcně správné, vydá rozhodnutí, kterým oddlužení schválí. Schválením oddlužení jsou vázáni jak dlužník, tak věřitelé, včetně těch

věřitelů, kteří s oddlužením nesouhlasili nebo o něm nehlasovali. Po schválení oddlužení se rozhodnutí zveřejní v insolvenčním rejstříku, čímž nastává jeho účinnost.

V usnesení, jímž schvaluje oddlužení *zpeněžením majetkové podstaty*, soud:

- a) uvede informaci o tom, kdo je insolvenčním správcem, a rozhodne o jeho dosavadní odměně a náhradě hotových výdajů a o tom, jak budou uspokojeny,
- b) označí majetek, který podle stavu ke dni vydání rozhodnutí náleží do majetkové podstaty,
- c) označí nezajištěné věřitele, kteří souhlasili s tím, že hodnota plnění, které při oddlužení obdrží, bude nižší než 30 % jejich pohledávky, a uvede nejnižší hodnotu plnění, na které se tito věřitelé s dlužníkem dohodli.

V usnesení, jímž schvaluje oddlužení *plněním splátkového kalendáře*, soud:

- a) uloží dlužníku, aby po dobu 5 let platil nezajištěným věřitelům prostřednictvím insolvenčního správce vždy k určenému dni měsíce částku stanovenou podle § 398 z příjmů, které získá po schválení oddlužení, a to podle poměru jejich pohledávek určeného v rozhodnutí. Současně stanoví termín úhrady první splátky, a to tak, aby byla uhrazena nejpozději do konce měsíce následujícího po měsíci, v němž nastanou účinky schválení oddlužení,
- b) označí příjmy, ze kterých by dlužník podle stavu ke dni vydání rozhodnutí měl uhradit první splátku,
- c) označí nezajištěné věřitele, kteří souhlasili s tím, že hodnota plnění, které při oddlužení obdrží, bude nižší než 30 % jejich pohledávky, a uvede nejnižší hodnotu plnění, na které se tito věřitelé s dlužníkem dohodli,
- d) přikáže plátcí mzdy dlužníka, nebo plátcí jiného příjmu dlužníka postižitelného výkonem rozhodnutí srážkami ze mzdy povinného (dále jen „plátce mzdy dlužníka“), aby po doručení rozhodnutí o schválení oddlužení prováděl ze mzdy nebo jiného příjmu dlužníka stanovené srážky a nevyplácel sražené částky dlužníku.

Účinky schválení oddlužení

Účinky schválení oddlužení nastávají okamžikem zveřejnění rozhodnutí v insolvenčním rejstříku. Právní mocí rozhodnutí o schválení oddlužení se vrací dlužníkovi dříve omezená dispoziční oprávnění.

V případě oddlužení zpeněžením majetkové podstaty má dispoziční oprávnění k majetku v majetkové podstatě insolvenční správce. Dispoziční oprávnění k majetku, který dlužník získá po schválení oddlužení, má dlužník.

Je-li oddlužení prováděno plněním splátkového kalendáře, má dispoziční oprávnění k příjmům, které získá po schválení oddlužení, dlužník, stejně jako má dlužník dispoziční oprávnění k majetku, náležejícímu do majetkové podstaty v době schválení oddlužení.

Po dobu trvání účinků schválení oddlužení *plněním splátkového kalendáře* je dlužník povinen:

- a) vykonávat přiměřenou výdělečnou činnost a v případě, že je nezaměstnaný, o získání příjmu usilovat; nesmí rovněž odmítat splnitelnou možnost si příjem obstarat,
- b) hodnoty získané dědictvím, darem a z neúčinného právního úkonu, jakož i majetek, který dlužník neuvedl v seznamu majetku, ač tuto povinnost měl, vydat insolvenčnímu správci ke zpeněžení a výtěžek, stejně jako jiné své mimořádné příjmy, použít k mimořádným splátkám nad rámec splátkového kalendáře,
- c) bez zbytečného odkladu oznámit insolvenčnímu soudu, insolvenčnímu správci a věřitelskému výboru každou změnu svého bydliště nebo sídla a zaměstnání,
- d) vždy k 15. březnu a k 15. září kalendářního roku předložit insolvenčnímu soudu, insolvenčnímu správci a věřitelskému výboru přehled svých příjmů za uplynulých 6 kalendářních měsíců, neurčí-li insolvenční soud v usnesení o schválení oddlužení jinou dobu předkládání,
- e) nezatajovat žádný ze svých příjmů a na žádost insolvenčního soudu, insolvenčního správce nebo věřitelského výboru předložit k nahlédnutí svá daňová přiznání za období trvání účinků schválení oddlužení,
- f) neposkytovat nikomu z věřitelů žádné zvláštní výhody,
- g) nepřijímat na sebe nové závazky, které by nemohl v době jejich splatnosti splnit,
- h) neodmítnout bez souhlasu insolvenčního správce dar ani dědictví, jinak by se jednalo o neplatný právní úkon.

Skončení insolvenčního řízení a osvobození dlužníka od zbytku dluhu

Splnění oddlužení vezme insolvenční soud na vědomí rozhodnutím, proti němuž není odvolání přípustné; právní mocí tohoto rozhodnutí InsŘ končí. Současně insolvenční soud rozhodne o odměně insolvenčního správce a jeho nákladech a zproští insolvenčního správce jeho funkce.

Po skončení InsŘ je dlužník oprávněn podat návrh soudu na osvobození od placení pohledávek zahrnutých do oddlužení, a to v rozsahu, v němž dosud nebyly uspokojeny. Osvobození se vztahuje rovněž na věřitele, k jejichž pohledávkám se v insolvenčním řízení nepřihlíželo, a na věřitele, kteří své pohledávky do insolvenčního řízení nepřihlásili, ač tak měli učinit. Taktéž se vztahuje na ručitele a jiné osoby, které měly vůči dlužníku pro tyto pohledávky právo postihu. Obecně tedy platí, že dlužníkovi jsou smazány všechny dluhy z minulosti až do okamžiku, kdy je oddlužení schváleno. Insolvenční soud může osvobození také odejmout. Učiní tak na návrh některého z dotčených věřitelů, jestliže vyjde najevo, že ke schválení oddlužení nebo k přiznání osvobození došlo na základě podvodného jednání dlužníka, anebo že dlužník poskytl zvláštní výhody některým věřitelům. Návrh je nutné podat ve lhůtě 3 let od přiznání osvobození. Osvobození také zaniká, byl-li dlužník do 3 let od jeho přiznání odsouzen za úmyslný trestný čin, kterým podstatně ovlivnil schválení nebo provedení oddlužení anebo přiznání osvobození, případně kterým jinak poškodil věřitele³³.

Společné oddlužení manželů do konce roku 2013

Insolvenční řízení vedená za účelem společného oddlužení manželů před rokem 2014 vycházela nikoli z právní úpravy, ale z judikatury soudů. Vrchní soudu v Praze koncem roku 2009 rozhodoval o podaném odvolání, kdy na základě samostatných insolvenčních návrhů každého z manželů bylo jednomu z nich oddlužení povoleno a na majetek druhého prohlášen konkurs, protože nebyl schopen uhradit svým nezajištěným věřitelům alespoň 30% jejich přihlášených pohledávek. Vzorem v řešení otázky společného oddlužení manželů se stalo právě rozhodnutí tohoto soudu³⁴.

Z vymezení základního cíle InsŘ plyne, že toto řízení slouží k uspořádání majetkových vztahů dlužníka a jeho věřitelů – osob dotčených jeho úpadkem. Úpadkové řízení bylo tedy vždy vedeno pouze proti jednomu dlužníkovi. V rámci oddlužení osoby, která je v svazku manželském, dochází k vypořádání vztahů mezi dlužníkem a jeho věřiteli prostřednictvím majetku náležícího do SJM. Protože zde nedochází k vypořádání SJM, také účinek InsŘ – oddlužení – dopadá na oba manžele.

³³ MINISTERSTVO SPRÁVEDLNOSTI ČESKÉ REPUBLIKY. Insolvenční zákon. *Justice.cz* [online] © Ministerstvo spravedlnosti ČR [cit. 2014-03-02]. Dostupné z: <http://insolvenzni-zakon.justice.cz/obecne-informace/oddluzeni.html>

³⁴ Usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. KSPL 54 INS 4966/2009, 1 VSPH 669/2009-A ze dne 15. 12. 2009

Výše uvedené soudní rozhodnutí umožnilo komplexní řešení, které vede k osvobození obou manželů od uhrazení neuhrazených částí závazků, prostřednictvím jednoho InsŘ³⁵.

Soudní praxe postupně došla k následujícím závěrům:

a) insolvenční návrh podali oba manželé:

- každý z manželů podává samostatný insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení, soud zpravidla obě řízení spojí ke společnému projednání a ustanoví jednoho insolvenčního správce,
- oba manželé musí splňovat podmínky pro povolení oddlužení, tedy jsou nepodnikateli, návrhem nesledují nepoctivý záměr a nejedná se o opakované řešení úpadku dlužníka oddlužením,
- součet zabavitelných částí jejich příjmů musí zaručit alespoň 30% uspokojení věřitelů (nikoli 2x 30%),
- insolvenčnímu správci náleží jedna odměna a jedna náhrada hotových výdajů,

b) insolvenční návrh podal jeden z manželů:

- pro účel plnění oddlužení musel v návrhu dlužník uvažovat i s příjmy druhého z manželů, druhý z manželů svým spolupodpisem udělil souhlas k použití majetku patřícího do společného jmění manželů k uspokojení pohledávek věřitelů,
- soud ve vyhlášce o zahájení InsŘ uvedl, že InsŘ se týká rovněž společných dluhů dlužníka a jeho manžela a manžela ve vyhlášce řádně identifikoval,
- v usnesení o schválení oddlužení splněním splátkového kalendáře soud zavazoval k plnění dlužníka i druhého z manželů,
- průběh oddlužení je obdobný, jako v případě, kdy podají insolvenční návrh oba manželé³⁶.

Společnou podmínkou pak je, že všechny dluhy vznikly za trvání manželství a jedná se o společné dluhy manželů.

³⁵ PACHL, Jan. Pár poznámek ke společnému oddlužení manželů v insolvenci. *Konkursní noviny* [online]. 2011, roč. 11, č. 14-15 [cit. 2014-03-11]. ISSN 1213-4023. Dostupné z: <http://www.konkursni-noviny.cz/clanek/par-poznamek-ke-spolecnemu-oddluzeni-manzelu-v-insolvenci>)

³⁶ MARŠÍKOVÁ, Jolana a kol. *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. Praha: Leges, 2011. 800 s. ISBN 978-80-87212-75-2.

V praxi se nejednota v postupech jednotlivých insolvenčních soudců projevovala velmi často. Judikatura odvolacích soudů je závazná pouze pro účastníky daného řízení, a proto legislativní změna, která má své ekonomické i sociální opodstatnění, byla zcela určitě nezbytná³⁷.

Společné oddlužení manželů od roku 2014

Zakotvením § 394a „Společný návrh manželů na povolení oddlužení“ a úpravou některých stávajících paragrafů v IZ tedy došlo k logickému vyústění dosavadní praxe v oblasti řešení úpadku domácností a odpadají tak nejasnosti a rozdíly ve vedení jednotlivých řízení.

Jak již bylo uvedeno, mohou manželé od roku 2014 žádat o oddlužení společně a to na jednom formuláři, resp. prostřednictvím jednoho návrhu na povolení oddlužení. Společný návrh musí obsahovat výslovné prohlášení obou manželů, že souhlasí s tím, aby všechny jejich majetek byl pro účely schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty považován za majetek ve SJM. Podpisy manželů u prohlášení je nutné úředně ověřit. Pod dobu trvání InsŘ o tomto návrhu a po dobu trvání účinků oddlužení mají manželé postavení nerozlučných společníků a považují se za jednoho dlužníka.

3.2.3 Exekuce

Exekuce je ten ze způsobů řešení předlužení manželů v domácnosti, který je chápán jako „prověřitelský“. Exekuce je iniciována věřitelem a je samozřejmostí, že se každý poškozený věřitel, resp. oprávněný dožaduje uspokojení svých pohledávek v co nejvyšší míře, ideálně v plné výši. Jestliže tedy věřitel neobdrží splátky z poskytnutého úvěru či půjčky a má-li v ruce vykonatelný exekuční titul, je oprávněn obrátit se na soudního exekutora za účelem vymožení své pohledávky. V exekučním řízení neexistuje žádné osvobození od zbytku dluhu, jako je tomu u oddlužení a povinný tak může absolvovat mnohaletou praxi (délka trvání exekuce není nijak omezena) se srážkami ze mzdy, mobiliární exekucí či dražbou nemovitosti. Současné provedení exekuce všemi uvedenými způsoby se nevylučuje.

³⁷ PACHL, Jan. Pár poznámek ke společnému oddlužení manželů v insolvenční. *Konkursní noviny* [online]. 2011, roč. 11, č. 14-15 [cit. 2014-03-11]. ISSN 1213-4023. Dostupné z: <http://www.konkursni-noviny.cz/clanek/par-poznamek-ke-spolecnemu-oddluzeni-manzelu-v-insolvenci>

4 Vyhodnocení řešení předlužení manželů v domácnosti

V první části kapitoly je zpracováno oddlužení manželů ve dvou případech. Prvním z nich je oddlužení manželů, kdy oddlužení každého z nich probíhalo samostatně. V druhém případě práce přináší srovnání se společným oddlužením manželů, které soud povolil ještě před tím, než byla tato možnost upravena legislativně. Následuje analýza případu manželů v exekuci a celkové zhodnocení.

Druhá subkapitola obsahuje vymezení sociálních efektů dopadajících na domácnosti s vysokou mírou zadlužení.

4.1 Ekonomický dopad

4.1.1 Oddlužení manželů vedené samostatně

Manželé Josef a Miroslava Semančíkovi (nepodnikatelé) podávají insolvenční návrhy spojené s návrhy na povolení oddlužení u Krajského soudu v Ostravě samostatně a v jinou dobu. Insolvenční návrh pana Josefa je v insolvenčním rejstříku zveřejněn 23.12.2009 a návrh jeho manželky o necelé tři roky později, a sice 12.10.2012. Řízení jsou vedena pod samostatnými spisovými značkami, a sice KSOS 36 INS 9369/2009 u pana Josefa ³⁸ a KSOS 36 INS 24964/2012 u jeho manželky paní Miroslavy ³⁹. Manželé spolu žijí v pronajatém bytě a nemají žádný hodnotnější majetek kromě osobního automobilu z roku 1994, obvyklého vybavení domácnosti a dalších osobních věcí. Jejich závazky plynou především z úvěrů a mají pouze nezajištěné věřitele.

a) Návrh na povolení oddlužení pana Josefa

Pan Josef ve svém návrhu na povolení oddlužení navrhuje, aby soud rozhodl o jeho *hrozícím úpadku* a zároveň rozhodl o povolení oddlužení a uvádí skutečnosti, které jeho hrozící úpadek osvědčují. Pan Josef má více věřitelů, peněžité závazky více než 30 dnů po splatnosti a tyto závazky není schopen splnit. Řada věřitelů již zahájila proces vymáhání závazků.

³⁸ Insolvenční rejstřík, SEMANČÍK, Josef. *Ministerstvo spravedlnosti ČR* [online]. [2009] [cit. 2014-03-29]. Dostupné z:

https://isir.justice.cz/isir/ueu/evidence_upadcu_detail.do?id=e4ae76c3-4242-40e8-a195-7a2161880fb0

³⁹ Insolvenční rejstřík, SEMANČÍKOVÁ, Miroslava. *Ministerstvo spravedlnosti ČR* [online]. [2012] [cit. 2014-03-29]. Dostupné z:

https://isir.justice.cz/isir/ueu/evidence_upadcu_detail.do?id=1f82613e-2ae8-40a9-9e9e-c38de6a96b53

Pan Josef dále popisuje okolnosti, z nichž lze usuzovat výši hodnoty plnění, které při oddlužení obdrží jeho nezajištění věřitelé. Ve svém návrhu uvádí, že:

- celková výše dluhu činí **1.090.289 Kč**,
- nemá žádné zajištěné věřitele,
- pobírá starobní důchod ve výši 14.041 Kč měsíčně a mzdu z pracovního poměru v průměrné výši 8.776 Kč měsíčně,
- 30% z hodnoty závazku činí **327.087 Kč**,
- pravidelná měsíční částka použitelná z jeho příjmu pro oddlužení činí nejméně 13.691 Kč měsíčně (za dobu 5 let dohromady **821.460 Kč**),
- má vyživovací povinnost ke své manželce.

Navrhovatel také uvádí údaje o všech svých příjmech za poslední tři roky, které dokládá listinami v připojených přílohách a očekávané příjmy v následujících 5 letech, přičemž předpokládá, že i nadále bude pobírat starobní důchod a mzdu, obojí ve výše uvedené hodnotě. Pan Josef navrhuje způsob oddlužení **plněním splátkového kalendáře**.

Tab. 4.1 Majetek Josefa Semančíka, který není předmětem zajišťovacích práv

č.	Specifikace majetku	Množství	Pořizovací cena (v Kč)	Odhadová cena (v Kč)
1	Osobní automobil Opel Astra z roku 1994	1,00	50.000,00	15.000,00
2	Pračka Elektrolux z roku 2004	1,00	15.000,00	2.000,00
3	Televizor z roku 1999	1,00	9.900,00	500,00
4	Sedačka z roku 1995	1,00	15.000,00	500,00
Celkem			89.900,00	18.000,00

Zdroj: Insolvenční rejstřík, 2009⁴⁰

V tabulce 4.1 je uveden veškerý majetek Josefa v celkové pořizovací hodnotě 89.900 Kč a v ceně stanovené odhadem ke dni podání návrhu na povolení oddlužení v celkové výši 18.000 Kč. Z výpisu z katastru nemovitostí vyplývá, že pan Josef nevlastní žádný movitý majetek.

⁴⁰ Insolvenční rejstřík, SEMANČÍK, Josef. *Ministerstvo spravedlnosti ČR* [online]. [2009] [cit. 2014-03-29]. Dostupné z: <https://isir.justice.cz/isir/doc/dokument.PDF?id=727230>

Tab. 4.2 Závazky Josefa Semančíka, ze kterých nevyplývá právo na uspokojení ze zajištění – nevykonatelné

č.	Popis závazku	Věřitel	Výše závazku (v Kč)
1	Flexicredit	GE Money Bank, a.s.	5.000,00
2	Smlouva o úvěru	Komerční banka, a.s.	58.000,00
3	Kreditní karta	ESSOX s.r.o.	19.625,00
4	Kreditní karta	COFIDIS s.r.o.	50.490,00
5	Smlouva o úvěru	Česká spořitelna, a.s.	168.150,00
6	Smlouva o revolvingovém úvěru	PROFI CREDIT Czech, a.s.	60.000,00
7	Smlouva o úvěru	Česká spořitelna, a.s.	27.700,00
8	Kreditní karta	Komerční banka, a.s.	40.000,00
9	Smlouva o úvěru	Komerční banka, a.s.	61.000,00
10	Smlouva o úvěru	GE Money Bank, a.s.	285.120,00
11	Smlouva o úvěru	GE Money Multiservis, a.s.	155.781,00
12	Smlouva o úvěru	GE Money Multiservis, a.s.	128.451,00
13	Překlenovací úvěr	Modrá pyramida stavební sp., a.s.	30.972,00
Celkem			1.090.289,00

Zdroj: Insolvenční rejstřík, 2009⁴¹

Tabulka 4.2 zachycuje veškeré závazky – nevykonatelné - včetně jejich aktuální výše a krátkého popisu. Celková hodnota závazků činí 1.090.286 Kč. Dokumenty, které dokládají existenci dluhů pana Josefa, jsou obsaženy v přílohách k návrhu na povolení oddlužení.

b) Usnesení o úpadku spojené s povolením oddlužení

Dne 19.01.2010 bylo panu Josefu usnesením Krajského soudu v Ostravě řešení úpadku oddlužením povoleno. Zároveň byla určena osoba správce a věřitelé byli vyzváni, aby, pokud tak ještě neučinili, přihlásili své pohledávky ve lhůtě 30 dní ode dne zveřejnění usnesení v insolvenčním rejstříku, tedy do 18.02.2010. Dále bylo na datum 04.03.2010 nařízeno přezkumné jednání a na stejný den také svolána schůze věřitelů. Na přezkumném jednání i na schůzi věřitelů je účast insolvenčního správce a dlužníka nezbytná. Pokud by se pan Josef S. bez omluvy nedostavil nebo by soud jeho omluvu neshledal důvodnou, mělo by se za to, že vzal svůj návrh na povolení oddlužení zpět a soud by posléze rozhodl o způsobu řešení úpadku konkursem.

⁴¹ Insolvenční rejstřík, SEMANČÍK, Josef. *Ministerstvo spravedlnosti ČR* [online]. [2009] [cit. 2014-03-29]. Dostupné z: <https://isir.justice.cz/isir/doc/dokument.PDF?id=72723>

c) Zpráva insolvenčního správce o dosavadním průběhu oddlužení

Správa zveřejněná dne 26.02.2010 uvádí předpokládanou měsíční částku na splátky ve výši 12.907 Kč. Částka vychází ze vzorce:

$$14.041 \text{ (starobní důchod)} + 8.776 \text{ (mzda)} = 22.817 - 9.010 \text{ (nezabavitelné minimum)} - 900 \text{ (správce)} = \mathbf{12.907 \text{ Kč/měsíčně}}, \text{ tedy } \mathbf{774.420 \text{ Kč}} \text{ za 5 let (60 splátek)}.$$

Pohledávky přihlášených věřitelů dosáhly celkové výše 1.039.175,12 Kč, z čehož vyplývá, že při stávajících příjmech určených na splátky věřitelům, tj. 12.907 Kč/měsíčně bude pan Josef schopen během pěti let uhradit minimálně 74,52 % zjištěných pohledávek, což znamená, že uspokojení věřitelů v minimální požadované výši 30 % bude zajištěno.

Insolvenční správce neshledal žádné důvody, pro něž by měl být návrh na povolení oddlužení zamítnut a navrhuje, aby bylo rozhodnuto o schválení oddlužení formou plnění splátkového kalendáře.

Insolvenční správce vložil do insolvenčního rejstříku také soupis majetkové podstaty, v němž je majetek nově oceněn na hodnotu 8.500 Kč. Dále vložil seznam přihlášených pohledávek, z něhož je patrné, že z 9 podaných přihlášek je jeden dluh popřen (819 Kč) a výše závazků je uznána v celkové výši 1.038.356,12 Kč⁴². Insolvenčnímu správci tak vzniká povinnost u popřené přihlášené pohledávky podat výzvu k incidenční žalobě s doložením výzvy s dokladem o doručení soudu⁴³.

Z protokolu o přezkumném jednání a ze zápisu z první schůze věřitelů vyplývá, že žádný z věřitelů se schůze nezúčastnil a nedošlo tak ke jmenování věřitelského orgánu. Soud tedy funkci věřitelského orgánu zastal a shledal podmínky pro oddlužení plněním splátkového kalendáře.

d) Usnesení o povolení oddlužení plněním splátkového kalendáře

O schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře bylo rozhodnuto samostatným usnesením dne 16.03.2010, tedy přibližně dva a půl měsíce po zveřejnění insolvenčního návrhu pana Josefa v insolvenčním rejstříku.

⁴² Insolvenční rejstřík, SEMANČÍK, Josef. *Ministerstvo spravedlnosti ČR* [online]. [2009] [cit. 2014-04-06]. Dostupné z: <https://isir.justice.cz/isir/doc/dokument.PDF?id=838916>

⁴³ Věřitel, jehož pohledávka byla popřena, žalobu na určení své popřené pohledávky ve stanovené lhůtě nepodal a není tak již účastníkem InsŘ.

Po doručení usnesení o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře vzniká oběma plátcům příjmů pana Josefa povinnost vyplácet veškeré tyto příjmy insolvenčnímu správci po celou dobu trvání účinku schváleného oddlužení, počínaje měsícem duben 2010. Správci, který tyto příjmy obdrží je uloženo příjmy každý měsíc sečíst a:

- ze získané sumy provádět srážky ve stejném rozsahu, jako při výkonu rozhodnutí pro uspokojení přednostní pohledávky a panu Josefu neprodleně vyplácet příjem o srážky snížený,
- ponechat si ze srážky částku 900 Kč jako zálohu na odměnu a náhradu hotový výdajů,
- uhradit ze srážky z příjmu pana Josefa pohledávky za majetkovou podstatou a pohledávky postavené na roveň pohledávkám za podstatou,
- zbývající částku ze srážky z příjmů vyplatit nejpozději do konce měsíce nezajištěným věřitelům ve stanoveném poměru.

Tab. 4.3 Procentuální podíly vyplácené jednotlivým věřitelům

č. přihl.	Věřitel	Poměr uspokojení pohledávek
1	Komerční banka, a.s.	14,02 %
2	PROFI CREDIT Czech, a.s.	23,77 %
3	Modrá pyramida stavební sp., a.s.	3,13 %
4	COFIDIS s.r.o.	5,32 %
5	Česká spořitelna, a.s.	15,63 %
6	GE Money Bank, a.s.	18,70 %
7	GE Money Multiservis, a.s.	16,94 %
8	ESSOX s.r.o.	2,48 %
Celkem		100 %

Zdroj: Insolvenční rejstřík, 2009⁴⁴

Tabulka 4.3 znázorňuje procentuální podíly vyplácené jednotlivým věřitelům, přičemž nejvyšší podíl je přiřazen společnosti PROFÍ CREDIT Czech, a.s. ve výši 23,77 % a naopak nejmenší společnosti ESSOX s.r.o. ve výši 2,48 %. Součet procentuálních hodnot se rovná 100 %.

Dle usnesení o povolení oddlužení plněním splátkového kalendáře bude proces oddlužení pana Josefa probíhat od dubna 2010 do března 2015, nebo po dobu kratší, jestliže

⁴⁴ Insolvenční rejstřík, SEMANČÍK, Josef. *Ministerstvo spravedlnosti ČR* [online]. [2009] [cit. 2014-04-06]. Dostupné z: <https://isir.justice.cz/isir/doc/dokument.PDF?id=937627>

dojde k úplnému splacení pohledávek nezjištěných věřitelů.

Insolvenčnímu správci je usnesením uložena povinnost informovat soud formou písemných zpráv o stavu insolvenčního řízení, a to v pravidelných tříměsíčních intervalech. Zároveň musí pan Josef dvakrát do roka předkládat přehled svých příjmů za uplynulých 6 kalendářních měsíců.

e) Žádost o snížení měsíčních splátek

Dne 17.04.2012 je do insolvenčního rejstříku vložena žádost pana Josefa týkající se výše jeho měsíčních splátek. V dopise adresovaném Krajskému soudu v Ostravě vznáší dva dotazy, a sice zdalipak může požádat o prominutí zbytku svého dluhu, vzhledem k tomu, že již část dluhu splatil pravidelnými splátkami prostřednictvím insolvenčního správce a jestli by bylo možno z jeho celkového příjmu odvádět srážky pouze ve výši mzdy z pracovního poměru, tedy cca 8.000 Kč měsíčně. Z důvodu tíživé životní situace žádá, aby mu starobní důchod ve výši 14.802 Kč měsíčně zůstal k dispozici v plné výši.

Ve své žádosti popisuje okolnosti, které vedly ke vzniku této nepříznivé situace, přičemž se jedná zejména o špatnou finanční pozici jeho manželky, paní Miroslavy Semančíkové. Pan Josef uvádí, že manželka se nachází v exekuci z důvodů neschopnosti splácet své dluhy. Rovněž je v žádosti zmíněno, že manželka měla zájem společně s ním žádat soud o povolení oddlužení, avšak nebyla schopna zajistit 30% plnění svým nezajištěným věřitelům. Manželka v době podání žádosti pobírá pouze starobní důchod ve výši 6.200 Kč měsíčně, je nemocná, nezaměstnaná a po odvodu měsíčních splátek soudnímu exekutorovi a věřitelům a po odvodu splátek pro plnění oddlužení pana Josefa zůstává manželům jen velmi málo finančních prostředků na domácnost.

Sdělení insolvenčního správce v této věci obsahuje kromě shrnutí požadavků pana Josefa také shrnutí dosavadního průběhu oddlužení s nastíněním průběhu v případě, že by soud žádosti o snížení splátek vyhověl.

Celkový dluh pana Josefa je **1.038.356,12 Kč**. Do podání žádosti bylo zaplaceno 25 splátek ve výši **315.830 Kč**, z čehož vyplývá, že výše průběžného plnění dosahuje 73 %. Předpokládaná výše plateb po vyhovění žádosti je 280.000 Kč (35 splátek · 8.000 Kč). Celkem je předpokládána úhrada ve výši **595.380 Kč**, tedy plnění ve výši cca **57 %**.

Pro přehlednost sestavil insolvenční správce s panem Josefem rodinný rozpočet s předpokladem, že starobní důchod pana Josefa nebude použit pro splátky v oddlužení:

Tab. 4.4 Rodinný rozpočet

	Částka (v Kč)
PŘÍJMY	
- starobní důchod manželka	6.265,00
- starobní důchod manžel	14.802,00
celkem	21.067,00
VÝDAJE	
- hlavní	6.703,00
- další	11.224,00
celkem	17.927,00
PŘÍJMY - VÝDAJE	3.140,00
Přebytek rozpočtu 14,90 %	

Zdroj: Insolvenční rejstřík, 2012 ⁴⁵

Tabulka 4.4 znázorňuje, jak by mohl vypadat rozpočet manželů Semančíkových v případě, že by soud návrhu manžela vyhověl. Situace rodiny by se nepochybně zlepšila, neboť po odečtení veškerých nákladů (nájemné, služby, potraviny, doprava, léky, manželčiny splátky, atd.) od příjmu tvořeného starobními důchody by manželům měsíčně zůstávalo k dispozici 3.140 Kč. Do položky výdajů není zahrnuta splátka ve výši 8.000 Kč připadající na plnění oddlužení pana Josefa a to z důvodu, že není zahrnuta ani do příjmů, neboť se jedná o peněžní prostředky, se kterými rodina fakticky nedisponuje.

Na datum 24.05.2012 byla usnesením svolána schůze věřitelů, na níž se žádný z nich nedostavil. Soud nejdříve konstatoval, že osvobození od dluhů není za stávající situace přípustné a poučil pana Josefa o okolnostech, za kterých osvobození je udělováno. V protokolu ze schůze věřitelů je dále uvedeno zjištění, že manželka pana Josefa je zatížena závazky, jejichž hrazením z důvodu obavy před mobiliární exekucí je životní úroveň manželů značně snížena. Z prostředků manželky a pana Josefa jsou tak hrazeny staré závazky ve výši cca 4.000 Kč měsíčně. Soud shledal podmínky pro vyhovění žádosti v části, kde pan Josef žádá o provádění splátek pouze příjmy ze zaměstnání, nikoliv ze starobního důchodu.

V této době se již uvažuje o podání návrhu na povolení oddlužení manželky. Jak je uvedeno níže, manželce bude oddlužení povoleno za předpokladu, že jí pan Josef bude poskytovat měsíční dar ve výši 4.000 Kč. Bez tohoto daru by paní Miroslava nebyla schopna svým nezajištěným věřitelům uhradit minimálně 30 % dluhu. Za těchto okolností soud rozhodl,

⁴⁵ Insolvenční rejstřík, SEMANČÍK, Josef. *Ministerstvo spravedlnosti ČR* [online]. [2012] [cit. 2014-04-06]. Dostupné z: <https://isir.justice.cz/isir/doc/dokument.PDF?id=4408864>

že nebude měněna povinnost plátců mzdy pana Josefa vyplácet příjmy k rukám správce, tedy právě z důvodu předpokládaného podání návrhu na povolení oddlužení paní Miroslavy.

01.06.2012, přibližně měsíc a půl po zveřejnění žádosti pana Josefa v insolvenčním rejstříku, nabylo usnesení o vyhovění právní moci. Dále se už v insolvenčním rejstříku pod spisovou značkou pana Josefa objevují jen průběžná sdělení správce o plnění oddlužení, přičemž ve sdělení ze dne 11.04.2013 se poprvé objevuje částka 4.000 Kč, o kterou je snížena splátka na oddlužení pana Josefa a která je poskytnuta jako dar manželce.

f) Oddlužení paní Miroslavy

Ve svém insolvenčním návrhu ⁴⁶ ze dne 12.10.2012 paní Miroslava navrhuje, aby soud rozhodl o jejím úpadku a navrhuje způsob oddlužení plněním splátkového kalendáře. Všechny peněžité závazky jsou nejméně 30 dnů po lhůtě splatnosti a dlužnice je není schopna splnit.

V popisu okolností, ze kterých lze usuzovat výši plnění, které by při oddlužení obdrželi nezajištění věřitelé, paní Miroslava uvádí, že je důchodkyní, pobírá starobní důchod ve výši 6.265 Kč měsíčně a veškeré závazky, které zahrnula do svého oddlužení, patří do SJM. Dále uvádí výši měsíčních nákladů spojených s bydlením, které činí celkem 6.621 Kč. V pronajatém bytě bydlí spolu s manželem, který je připraven poskytovat na splnění závazků, které patří do SJM, částku 5.500 Kč měsíčně ze svého starobního důchodu.

Pro oddlužení je tedy možno počítat s částkou 5.500 Kč měsíčně. Po odečtení zapodstatové pohledávky. Lze na splátky věřitelům použít částku 4.420 Kč.

$$\begin{aligned} 5.500 \text{ Kč (dar)} - 1.080 \text{ Kč (odměna a náhrada hotových výdajů správce)} &= \mathbf{4.420 \text{ Kč}} \\ 4.420 \text{ Kč} \cdot 60 \text{ (počet splátek)} &= \mathbf{265.200 \text{ Kč}} \end{aligned}$$

Celková výše dluhu paní Miroslavy činí **732.592,43** Kč, 30 % z toho je 219.777,73 Kč. Z uvedeného vyplývá, že paní Miroslava je schopna za 5 let poskytnout svým nezajištěným věřitelům plnění minimálně v rozsahu **36,20 %** výše jejich pohledávek.

⁴⁶ Insolvenční rejstřík, SEMANČÍKOVÁ, Miroslava. *Ministerstvo spravedlnosti ČR* [online]. [2012] [cit. 2014-04-15]. Dostupné z: <https://isir.justice.cz/isir/doc/dokument.PDF?id=5644340>

V insolvenčním návrhu je uveden přehled příjmů za poslední tři roky a očekávaný příjem v následujících 5 letech. Paní Miroslava předpokládá, že jí bude vyplácen i nadále pouze starobní důchod. Majetek, který není předmětem zajišťovacích práv, je ke dni podání návrhu oceněn hodnotou 7.000 Kč a všechn se nachází v SJM.

Tab. 4.5 Závazky Miroslavy Semančíkové, ze kterých nevyplývá právo na uspokojení ze zajištění – nevykonatelné

č.	Popis závazku	Věřitel	Výše závazku (v Kč)
1	Nedoplatek smlouvy o půjčce	Provident Financial s.r.o.	18.209,00
2	Nedoplatek smlouvy o poskytování telekomunikačních služeb	T-Mobile Czech Republic, a.s.	8.830,20
3	Nedoplatek smlouvy o úvěru	COFIDIS s.r.o.	41.568,00
4	Nedoplatek smlouvy o úvěru	Komerční banka, a.s.	54.022,00
5	Nedoplatek smlouvy o úvěru	Komerční banka, a.s.	40.837,00
6	Nedoplatek smlouvy o úvěru	Česká spořitelna, a.s.	25.300,59
7	Nedoplatek smlouvy o úvěru	Česká spořitelna, a.s.	149.944,53
8	Nedoplatek smlouvy o úvěru s pojištěním schopnosti splácet	GE Money Bank, a.s.	146.154,00
Celkem			484.865,32

Zdroj: Insolvenční rejstřík, 2012

Tabulka 4.5 zachycuje dluhy paní Miroslavy, ze kterých nevyplývá právo na uspokojení ze zajištění, a nejsou vykonatelné. Jejich celková výše činí 484.865.32 Kč a jedná se především o nedoplatky úvěrů.

U 6 závazků (3. – 8.) je spoludlužníkem paní Miroslavy její manžel. Pan Josef ve svém prohlášení připojenému k insolvenčnímu návrhu manželky uvádí, že se jedná o závazky, které lze uspokojit z jejich SJM a zavazuje se poskytovat již zmiňovaný měsíční dar v hodnotě 5.500 Kč.

Tab. 4.6 Závazky Miroslavy Semančíkové, ze kterých nevyplyvá právo na uspokojení ze zajištění – vykonatelné

č.	Popis závazku	Věřitel	Označení rozhodnutí	Výše závazku (v Kč)
1	Nedoplatek smlouvy o úvěru	PPF B2 B. V.	Rozhodčí nález	68.859,00
2	Nedoplatek smlouvy o úvěru	FORSET COLLECT LIMITED	Rozhodčí nález	35.891,85
3	Nedoplatek smlouvy o úvěru	Modrá pyramida stavební sp., a.s.	Platební rozkaz	44.486,32
4	Nedoplatek smlouvy o poskytnutí kreditní karty a úvěru ke kartě	ESSOX s.r.o	Rozhodčí nález	54.781,20
5	Nedoplatek smlouvy o revolvingovém úvěru	ESSOX s.r.o	Rozhodčí nález	43.708,74
Celkem				247.727,11

Zdroj: Insolvenční rejstřík, 2012

Tabulka 4.6 uvádí výčet závazků, ze kterých nevyplyvá právo na uspokojení ze zajištění v celkové výši 247.727,11 Kč. Jedná se však o dluhy vykonatelné, což znamená, že na základě rozhodčího nálezu či platebního rozkazu byly nařízeny exekuce prostřednictvím soudních exekutorů. Ve všech případech bylo rozhodnuto o provedení exekuce srážkami z důchodu. Protože však důchod nedosahoval takové výše, aby z něj mohly být srážky prováděny, nedocházelo k nim.

g) Další průběh oddlužení

Celý dosavadní průběh insolvenčního řízení paní Miroslavy je přehledně shrnut v tabulce, která tvoří přílohu práce (příloha č. 4 Průběh oddlužení paní Miroslavy Semančíkové). Tabulka je rozdělena na dva oddíly. První z nich – řízení do úpadku – zaznamenává průběh řízení od podání insolvenčního návrhu po zveřejnění usnesení o úpadku, které je spojeno s povolením oddlužení, druhá část – řízení po úpadku – se věnuje výčtu dalších usnesení a dokumentů, které jsou postupně zveřejňovány v insolvenčním rejstříku. Ve shrnutí průběhu oddlužení paní Miroslavy je třeba uvést, že došlo k uznání všech přihlášených pohledávek, které dosáhly celkové výše 562.989,66 Kč. Dlužnice požádala o snížení hodnoty daru na 4.000 Kč měsíčně, aby bylo možno zajistit všechny potřebné výdaje domácnosti. Paní Miroslava zároveň navrhuje případné zvýšení daru po skončení oddlužení manžela. Soud v této žádosti vyhověl a uspokojení věřitelů tak dosáhne výše **31,2 %** jejich pohledávek.

6.265 Kč (důchod) – 6.265 Kč (nepostižitelná částka) + 4.000 Kč (dar) – 1.800 Kč (odměna a náhrada hotových výdajů správce) = **2.920 Kč**

2.920 Kč · 60 (počet splátek) = **175.200 Kč** (31,2 %)

Oddlužení plněním splátkového kalendáře bylo schváleno, začalo probíhat od března 2013 a potrvá minimálně do února 2018.

4.1.2 Oddlužení manželů vedené společně

Pro srovnání je vhodné uvést příklad manželů, kteří požádali o společné oddlužení. Manželé Paolo Jorge Pereira Rodrigues⁴⁷ a Pavla Pereira Rodrigues⁴⁸ žijí ve společné domácnosti a mají vyživovací povinnost ke svým dvěma dětem. Manželé vlastní bytovou jednotku a dále pak jen obvyklé vybavení domácnosti. Ve svých návrzích manželé uvádějí výši měsíčních příjmů ze zaměstnání, které u manžela činí přibližně 24.500 Kč a u manželky 10.500 Kč.

Manželé Rodriguesovi podali současně insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení, o společné oddlužení požádali a mají jen společné závazky, tj. závazky, které je možno uspokojovat z majetku ve SJM, a to nezávisle na tom, který z manželů uzavřel smlouvu. Insolvenční soud v tomto případě shledal všechny podmínky pro společné oddlužení za splněné. Soud v Ostravě se při svém rozhodnutí opíral o rozhodnutí ve věci společného oddlužení manželů Vrchního soudu v Praze.

Společné oddlužení se tak projevilo ve společné distribuci měsíčních splátek přihlášeným nezajištěným věřitelům. Tzn., že postižitelné části příjmů obou manželů určené pro uspokojení věřitelů budou sečteny a rozdělovány mezi věřitele z obou řízení tak, že míra uspokojení každého z věřitelů bude stejná nezávisle na tom, který z manželů s ním uzavřel smlouvu a potažmo tedy, do kterého z řízení se daný věřitel přihlásil.

Z procesního hlediska probíhají obě InsŘ samostatně, což by umožnilo přejít do režimů samostatných individuálních oddlužení v případě hypotetického zániku společného jmění manželů.

Bylo rozhodnuto o způsobu oddlužení plněním splátkového kalendáře, které bude probíhat od listopadu 2011 do října 2016. Manželé mají kromě množství nezajištěných věřitelů také jednoho zajištěného věřitele, jehož pohledávka nebyla do splátkového kalendáře

⁴⁷ Insolvenční rejstřík, PEREIRA RODRIGUES, Paolo Jorge. *Ministerstvo spravedlnosti ČR* [online]. [2011] [cit. 2014-04-24]. Dostupné z:

https://isir.justice.cz/isir/ueu/evidence_upadcu_detail.do?id=35f5e769-7c34-4ba0-8618-4d08144ef56f

⁴⁸ Insolvenční rejstřík, PEREIRA RODRIGUES, Pavla. *Ministerstvo spravedlnosti ČR* [online]. [2011] [cit. 2014-04-24]. Dostupné z:

https://isir.justice.cz/isir/ueu/evidence_upadcu_detail.do?id=3b98b93f-274e-4025-b7e5-ed3e092acfbf

zařazena a byla uspokojena z předmětu zajištění.

Do InsŘ manžela se přihlásilo celkem 8 věřitelů, do InsŘ manželky rovněž, včetně jednoho nezajištěného. Pohledávky všech nezajištěných věřitelů byly uznány v celkové výši **1.361.317,9 Kč**. Hodnota pohledávky zajištěného věřitele činila **850.000 Kč**.

V poslední zprávě o plnění oddlužení ze dne 20.11.2013 je výše plnění nezajištěným věřitelům odhadována na 38,8 %, tedy **528.191,35 Kč**.

4.1.3 Exekuce na majetek manželů

Následující praktický příklad exekučního řízení, vedeného proti manželům, vychází ze skutečných údajů obsažených v exekučních spisech Exekutorského úřadu JUDr. Vlastimila Porostlého v Ostravě. Z důvodu zachování anonymity údajů účastníků řízení jsou uvedena jména a názvy smyšlená.

Domácnost manželů Karla a Jany Burešových byla postižena celkem třemi exekučními řízeními, přičemž ve dvou případech byl povinným manžel Karel a v posledním řízení manželé oba. Všechna řízení měla stejného oprávněného Banku, a.s. Manželé bydleli ještě v průběhu prvního řízení ve společné domácnosti v nájemním bytě města Opavy, později bylo zahájeno rozvodové řízení, kdy příčinou rozvratu byly zejména dluhy pana Karla. Všechny exekuce byly ukončeny vymožením, poslední z nich dne 28.02.2014.

I. Exekuční řízení

povinný: Karel Bureš

oprávněný: Banka, a.s.

pro částku: **15.892,87 Kč** s příslušenstvím

příslušenství: 18,00 % p.a. úrok z částky 12,484,36 Kč od 25.5.2010 do zaplacení

25,00 % p.a. úrok z prodlení z částky 12.484,36 Kč od 25.5.2010 do zaplacení

25,00 % p.a. úrok z prodlení z částky 2.389,78 Kč od 25.5.2010 do zaplacení

náklady předcházejícího řízení ve výši 12.779,20 Kč

náklady exekuce, které budou v průběhu řízení stanoveny

exekuční titul: rozhodnutí soudu

Tab. 4.7 Průběh prvního exekučního řízení

Datum	Dokument	Poznámka
25.11.2010	vydán návrh na nařízení exekuce	13.01.2011 SE pověřen
15.02.2011	vydán první exekuční příkaz – rozhodnuto o provedení exekuce prodejem všech nemovitosti v SJM povinného a jeho manželky	- zastavěná plocha a nádvoří - zahrada - zahrada ve výši 1/4
16.02.2011	výzva a poučení povinného v souvislosti s výkonem exekuční činnosti - výzva k dobrovolnému zaplacení celkové výše vymáhané pohledávky s příslušenstvím ve výši 51.157,3792 Kč	51.157,3792 Kč = 15.892,87 Kč (jistina a úroky) + 11.364 Kč (minimální záloha na snížené náklady exekuce) + 6.721 Kč (náklady právního zástupce)
25.02.2011	vydán druhý exekuční příkaz - rozhodnuto o provedení exekuce srážkami ze mzdy povinného	od 28.02.2011 již nebyl povinný zaměstnán
07.03.2011	vydán třetí exekuční příkaz - rozhodnuto o provedení exekuce prodejem všech podle zákona postižitelných movitých věcí povinného nebo spoluvlastnického podílu povinného na movitých věcech	
08.03.2011	- prohlášení o majetku povinného - soupis movitých věcí	- při prohlídce bytu zaplatil povinný 15.900 Kč v hotovosti, dále splátky - viz tabulka 4.8 Předmět dražby
07.10.2011	usnesení Policie ČR - podezření ze spáchání přečinu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání	povinný při opětovné návštěvě bytu za účelem odvozu sepsaných mov. věcí některé z nich nevydal
09.11.2011	protokol o dražbě movitých věcí	soubor movitých věcí i vůz vydražen
10.11.2011	příkaz k úhradě nákladů exekuce celkem vymoženo 77.070 Kč náklady exekuce 29.064 Kč náklady oprávněného 6.721 Kč	výše uvedeného plnění v plné míře postačuje k uspokojení pohledávky oprávněného, včetně nákladů exekuce
02.12.2011	oznámení o skončení exekuce a zániku pověření	zanikají účinky všech vydaných exekučních příkazů

Zdroj: Vlastní zpracování, exekuční spis

Tabulka 4.7 shrnuje průběh prvního exekučního řízení. Bylo rozhodnuto o provedení exekuce jak srážkami ze mzdy a prodejem movitých věcí, tak dražbou nemovitosti. Skutečně však byla exekuce provedena pouze splátkami a prodejem movitých věcí pana Karla a věcí v SJM (viz tabulka 4.8 Předmět dražby). Splátky probíhaly od 19.04.2011 do 03.10.2011 a celkem jimi pan Karel uhradil 21.000 Kč.

07.10.2011 se při návštěvě bydliště povinného za účelem odvozu sepsaných movitých věcí vyskytly komplikace. Některé z věcí (trouba, DVD, automobil) povinný odmítl vydat

s tím, že neví, kde se věci nacházejí. Později téhož dne povinný dobrovolně vydal vůz orgánům Policie ČR, které provedly úschovu. O pár dní později vydala zbývající věci dcera povinného, nacházely se ve sklepních prostorách bytu povinného. Pro pana Karla se tak situace znepríjemnila navíc trestním stíháním pro přečin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání. Trestní stíhání bylo podmíněně zastaveno.

Celkem bylo vymoženo 77.070 Kč. Náklady exekuce ⁴⁹ činily v tomto případě 29.064 Kč. Tato částka představuje:

1. **odměnu soudního exekutora** za provedení exekuce ve výši **7.236 Kč**
2. **náklady exekuce**, které jsou tvořeny:
 - náhradou hotových výdajů (cestovní výdaje, poštovné, telekomunikační poplatky, opisy, fotokopie, znalecké posudky a odborná vyjádření, náhrady nákladů na vložení či získávání dat z centrálních informačních systémů, parkování) ve výši **15.588 Kč**
 - náhradou za ztrátu času ve výši **5.760 Kč**
 - náhrada hotových výdajů za doručování písemností v exekučním řízení ve výši **480 Kč**

Tab. č. 4.8 Předmět dražby

Pol. č.	Název	Popis/stav	Nejnižší podání
1	Opel Zafira	stav tachometru 89.151 km, autorádio s CD Sencor, nabourané 5. dveře	35.000 Kč
2	mikrovlnná trouba Holden	na hranici životnosti	30 Kč
3	TV CRT Philips	na hranici životnosti	30 Kč
4	DVD přehrávač EEG	na hranici životnosti	30 Kč
5	DVD přehrávač Thomson	na hranici životnosti	30 Kč
6	PC sestava s přísl., CRT monitor	na hranici životnosti	50 Kč

Zdroj: Exekuční spis

Tabulka 4.8 představuje soupis majetku, který byl exekučně zabaven a následně prodán v dražbě. Položky 2 – 6 byly vydraženy jako soubor movitých věcí. Částky v posledním sloupci ukazují, za jaké nejnižší podání bylo možno věci vydražit.

⁴⁹ Náklady exekuce jsou stanoveny vyhláškou Ministerstva spravedlnosti ČR č. 330/2001 Sb., v platném znění.

II. Exekuční řízení

povinný: Karel Bureš

oprávněný: Banka, a.s.

pro částku: **81.372,62 Kč** s příslušenstvím

příslušenství: 6% p.a. úrok z prodlení z částky 81 372.62 Kč od 31.08.2010 do zaplacení

poplatek z prodlení ve výši 271,24 Kč

náklady nalézacího řízení ve výši 29.406 Kč

náklady právního zastoupení ve výši 13.400 Kč

náklady exekuce, které budou v průběhu řízení stanoveny

exekuční titul: směnečný platební rozkaz

Tab. 4.9 Průběh druhého exekučního řízení

Datum	Dokument	Poznámka
19.04.2010	vydán návrh na nařízení exekuce	30.05.2011 SE pověřen
18.07.2011	výzva a poučení povinného v souvislosti s výkonem exekuční činnosti - výzva k dobrovolnému zaplacení celkové výše vymáhané pohledávky s příslušenstvím ve výši 156.140,4154 Kč	156.140,4154 Kč = 81.372 Kč (jistina a úroky) + 27.384 Kč (minimální záloha na snížené náklady exekuce) + 13.400 Kč (náklady právního zástupce)
15.08.2011	vydán první exekuční příkaz – rozhodnuto o provedení exekuce příkázáním pohledávky z účtu povinného u peněžního ústavu: Spořitelna, a.s.	součinností se Spořitelnou, a.s. byla zjištěna existence účtu
24.08.2011	vydán druhý exekuční příkaz - rozhodnuto o provedení exekuce srážkami z důchodu povinného	plátcem důchodu je Česká správa sociálního zabezpečení
18.01.2012	vydán třetí exekuční příkaz - rozhodnuto o provedení exekuce více způsoby: zřízením exekutorského zástavního práva k nemovitým věcem a prodejem nemovitých věcí v SJM povinného a jeho manželky	- zastavěná plocha a nádvoří - zahrada - jiná stavba, bez č. p. (rekreační chata) - zahrada ve výši 1/4
24.04.2012	nařízení prvního dražebního jednání	výše uvedené nemovitosti oceněny znalcem na hodnotu 612.000 Kč
14.06.2012	protokol o dražbě nemovitostí	dražební jednání bylo neúspěšné
29.11.2012	protokol o dražbě nemovitostí, nejnižší podání stanoveno na 408.000 Kč	druhé dražební jednání bylo neúspěšné
18.03.2013	protokol o dražbě nemovitostí, nejnižší podání stanoveno na 306.000 Kč	třetí dražební jednání bylo neúspěšné
26.09.2013	protokol o dražbě nemovitostí, nejnižší podání stanoveno na 306.000 Kč	čtvrté dražební jednání bylo úspěšné, vše vydraženo za 306.000 Kč
17.01.2013	rozvrhové usnesení	rozvrh rozdělované podstaty

		ve výši 306.000 Kč
20.02.2014	oznámení o skončení exekuce a zániku pověření	zanikají účinky všech vydaných exekučních příkazů

Zdroj: exekuční spis

Srážky z důchodu probíhaly pouze od února 2012 do května téhož roku, později se tento způsob provedení exekuce ukázal být neproveditelný, neboť důchod nedosahoval takové výše, aby z něj srážky mohly být prováděny. Celkem bylo panu Karlu za uvedené období sraženo 5.926 Kč.

Z tab. 4.9 je dále patrné, že exekuce byla tedy provedena až dražbou nemovitostí v SJM pana Karla a jeho manželky. Nemovitosti byly úspěšně vydraženy až při čtvrtém dražebním jednání. Obecně se u první dražby stanovuje nejnižší podání jako 2/3 výsledné ceny nemovitostí (612.000 Kč), v tomto případě tedy 408.000 Kč. Pokud je první dražební jednání neúspěšné, další nejnižší podání se stanovuje ve výši 1/2 výsledné ceny nemovitostí, tedy 306.000 Kč. Do dražby se přihlásil jediný zájemce.

III. Exekuční řízení

povinní: Karel Bureš, Jana Burešová

oprávněný: Banka, a.s.

pro částku: **23.552,92 Kč** s příslušenstvím

příslušenství: 14,9 % p.a. úrok z prodlení z částky 17.537 Kč od 07.07.2010 do zaplacení

25 % p.a. úrok z prodlení z částky 17.537 Kč od 07.07.2010 do zaplacení

25 % p.a. úrok z prodlení z částky 2.862,06 Kč od 07.07.2010 do zaplacení

náklady nalézacího řízení ve výši 14.594 Kč

náklady právního zastoupení ve výši 6.602 Kč

náklady exekuce, které budou v průběhu řízení stanoveny

exekuční titul: rozsudek soudu

V tomto řízení byla povinným také paní Jana a byl tedy vydán exekuční příkaz na její mzdu. Dalším exekučním příkazem byl příkaz o provedení exekuce srážkami z důchodu pana Karla. Jeho důchod opět nedosahoval takové výše, aby se z něj mohlo srážet. Druhé a třetí exekuční řízení probíhala částečně souběžně a do dražby nemovitostí tak přihlásili své pohledávky z třetího řízení oprávněný Banka, a.s. i soudní exekutor.

Na základě rozvrhového usnesení ze dne 17.01.2014 bylo rozhodnuto o rozvrhnutí rozdělované podstaty ve výši 306.000 Kč. Pohledávky byly uspokojeny v tomto pořadí a výši:

1. pohledávka soudního exekutora – náhrada nákladů exekuce ve výši **82.788 Kč** (druhé řízení)
2. pohledávka oprávněného ve výši **126.193,81 Kč** (druhé řízení)
3. pohledávka věřitele Banka, a.s. ve výši **49.712,72 Kč** (třetí řízení)
4. pohledávka soudního exekutora ve výši **18.352 Kč** – náklady exekuce (třetí řízení)

Zbytek rozdělované podstaty ve výši 28.949,47 Kč se vrací povinnému a jeho manželce, a to rovným dílem.

Od vydání prvního exekučního titulu do ukončení posledního exekučního řízení uběhlo přibližně dva a půl roku, což se na první pohled nejeví jako příliš dlouhá doba. V rámci ekonomického a sociálního dopadu na domácnost však musíme vzít do úvahy také dobu, po kterou měla rodina problémy se splácením svých závazků a čas, který byl věnován nalézacím řízením.

4.1.4 Zhodnocení

Procesy oddlužení u obou domácností k datu odevzdání práce stále probíhají. Oddlužení plněním splátkového kalendáře trvá obecně 5 let. V případě manželů Semančíkových však celý proces potrvá přibližně let 8. V době, kdy podal svou žádost na povolení oddlužení pan Josef, IZ nedovoloval oddlužení manželů, resp. domácnosti jako celku. Všechny domácnosti, které se rozhodly řešit své předlužení vyhlášením osobního bankrotu, mohly postupovat pouze tak, že každý z manželů podal žádost na povolení oddlužení samostatně. Samostatně se také posuzovaly příjmy každého z manželů a mohlo se tak stát, že jednomu z nich nebylo oddlužení povoleno z důvodu nenaplnění základního předpokladu, a sice schopnosti zajistit plnění svým nezajištěným věřitelům alespoň ve výši 30 % z dluhů. Taková situace nastala také v případě rodiny Semančíkovy.

Již zmiňované usnesení⁵⁰ věci společného oddlužení manželů Vrchního soudu v Praze se stalo vzorem také pro Krajský soud v Ostravě. V době, kdy došlo k povolení oddlužení panu Karlovi, bylo průlomové rozhodnutí pražského soudu zhruba měsíc staré a dá se tedy předpokládat, že se jím soud v Ostravě inspiroval až později.

⁵⁰ Usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. KSPL 54 INS 4966/2009, 1 VSPH 669/2009-A ze dne 15. 12. 2009

Všechny závazky, které ve své žádosti uvedl pan Josef, vznikly za trvání manželství a byly nevykonatelné. Na většině smluv jsou jako klienti uvedeni oba manželé. Na příkladu smlouvy o úvěru⁵¹, který manželům poskytl věřitel Modrá pyramida stavební spořitelna, a.s. lze dobře ilustrovat nevýhodnost celé situace. Na smlouvě o úvěru je jako dlužník uvedena paní Miroslava a její manžel jako spoludlužník (ručitel). Dne 01.12.2009 přišla manželům poslední výzva k úhradě. Dne 19.01.2010 bylo usnesením povoleno panu Josefovi S. oddlužení a o tři měsíce později, dne 21.04.2010 bylo platebním rozkazem rozhodnuto o platební povinnosti paní Miroslavy. Soudní exekutor pak dne 01.06.2011 rozhodl exekučním příkazem o provedení exekuce srážkami ze mzdy (srážky ze starobního důchodu paní Miroslavy nebyly prováděny z důvodu nízké výše důchodu)⁵².

Se zahájením insolvenčního řízení pana Josefa se pojí mimo jiné účinky ten, že výkon rozhodnutí či exekuci, která by postihovala majetek v jeho vlastnictví, jakož i jiný majetek, který náleží do majetkové podstaty, lze nařídit, nelze jej však provést⁵³. Z uvedeného vyplývá, že navzdory tomu, že v případě pana Josefa nemohly být exekuce prováděny, v případě jeho manželky ano. Situace rodiny se tak nijak neřešila, naopak dále komplikovala a do okamžiku, kdy bylo povoleno také druhé oddlužení, se rodina potýkala se soudními spory a několika zahájenými exekucemi.

Insolvenčnímu návrhu na povolení společného oddlužení manželů Rodriguesových, podanému cca o rok později než návrh pana Semančíka, soud vyhověl. Manželčin příjem by po odečtení nepostižitelné částky nepostačoval pro uspokojení zajištěných věřitelů a vzetí v úvahu celého měsíčního příjmu rodiny, tedy také mzda manžela, hrálo při povolení oddlužení zásadní roli. Zde je vidět, že k podobnému závěru, ale zcela odlišnou cestou, se dopracovali také manželé Semančíkovi. Stěžejním momentem byla možnost vyplácet na manželčino oddlužení dar ve výši 4.000 Kč.

Jednou z největších nevýhod oddlužení manželů Semančíkových je fakt, že do manželčina oddlužení se přihlásili také někteří věřitelé, kteří se již přihlásili do oddlužení pana Josefa. Z toho plyne, že takoví věřitelé obdrží minimálně 2krát 30 % svých pohledávek.

⁵¹ Insolvenční rejstřík, SEMANČÍK, Josef. *Ministerstvo spravedlnosti ČR* [online]. [2009] [cit. 2014-04-17]. Dostupné z: <https://isir.justice.cz/isir/doc/dokument.PDF?id=760501>

⁵² Insolvenční rejstřík, SEMANČÍKOVÁ, Miroslava. *Ministerstvo spravedlnosti ČR* [online]. [2012] [cit. 2014-04-17]. Dostupné z:

<https://isir.justice.cz/isir/doc/dokument.PDF?id=5644340>

⁵³ § 109, Zákon č. 182/2006 Sb. In: *o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů*. 2008

Společné oddlužení manželů Rodriguesových přináší věřitelům pouze 1krát 30% z pohledávek.

Poté, co řádně uplyne doba oddlužení manželů Semančíkových (březen 2015, únor 2018) a manželů Rodriguesových (říjen 2016), je třeba podat návrh na osvobození od zbytku dluhů. Insolvenční soud pak vydá usnesení, jímž dlužníka osvobodí od placení pohledávek, zahrnutých do oddlužení, v rozsahu, v němž dosud nebyly spokojeny⁵⁴. Osvobození se vztahuje i na věřitele, k jejichž pohledávkám se v řízení nepřihlíželo, a na věřitele, kteří své pohledávky měli přihlásit a neučinili tak, dále též na ručitele.

Kdyby soud paní Miroslavě oddlužení nepovolil, nejen, že by se mohla potýkat s exekucemi vyplývajícími ze závazků, které nebyly zahrnuty do manželova oddlužení, ale také s exekučními spory s věřiteli, jejichž pohledávky byly uspokojeny jen z části, právě prostřednictvím oddlužení pana Josefa. Soud svým usnesením osvobozuje dlužníka od placení zbytku dluhů, avšak pohledávka jako taková nezaniká. Věřitel by se tak skutečně mohl domáhat uspokojení neuspokojené části pohledávky po ručiteli, tedy i po paní Miroslavě. Jediným komplexním, přijatelným řešením zůstává společné oddlužení manželů.

Oddlužení je poměrně značně výhodné pro dlužníka a tím samozřejmě nevýhodné pro věřitele⁵⁵. Podvodné nebo nepoctivé jednání dlužníka je v IZ řešeno odnětím dlužníkovy osvobození hradit doposud nesplacené závazky. K tomu může dojít až do tří let od pravomocného přiznání a to v případě, že došlo ke schválení oddlužení nebo k přiznání osvobození na základě podvodného jednání dlužníka, anebo pokud dlužník poskytl zvláštní výhody některým věřitelům. Ve stejné lhůtě může k odnětí osvobození dojít, jestliže byl dlužník pravomocně odsouzen za úmyslný trestný čin, kterým podstatně ovlivnil schválení nebo provedení oddlužení anebo přiznání osvobození, případně kterým jinak poškodil věřitele.

Exekuční řízení manželů Burešových se může jevit výhodně z hlediska doby, po kterou řízení probíhala. Primárním zájmem v exekučním řízení je maximální možné uspokojení věřitele, který se domáhá splacení své pohledávky. „Předmětem“ řízení tak není dlužník jako osoba, které je umožněn nový start do ekonomického života, ale dlužník jako osoba, která nedostála svým závazkům, z čehož plyne nutnost jejich vymožení.

⁵⁴ § 414, Zákon č. 182/2006 Sb. In: *o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů*. 2008

⁵⁵ LANDA, Martin. *Ekonomika insolvenčního řízení*. Ostrava: KEY Publishing, 2009. 426 s. ISBN 978-80-7418-031-6.

Součet jistin všech závazků manželů Burešových dosáhl hodnoty 120.818,41 Kč, vymoženo bylo celkem 403.395,43 Kč, náklady exekuce dosáhly celkové výše 130.208 Kč a oprávněný obdržel v součtu 244.237,96 (jistina, úroky, náklady nalézacího řízení, náklady právního zastoupení). Pokud by manželé využili možnosti dobrovolně splatit vymáhané povinnosti ještě před samotným provedením exekucí, zaplatili by dohromady 283.224,7146 Kč. Lhůta pro dobrovolné splacení činila pouze 15 dní ode dne poručení výzvy manželům. Od roku 2013 je tato lhůta o polovinu prodloužena.

Platí, že úročení je zastaveno až v momentě, kdy dojde ke splacení jistiny. Čím rychleji se tedy povinným podaří jistinu uhradit, tím menší částku nakonec zaplatí. Nevydáním hmotného majetku, záměrným oddalováním nebo mařením dražby či jinými pokusy uchovat majetek ve vlastnictví co možná nejdéle, škodí povinný především sám sobě. Hodnota nejnižšího podání při opakovaném dražebním jednání klesá a jak je vidět na příkladu manželů Burešových, nemovitosti byly nakonec vydraženy částkou o 102.000 Kč nižší, než mohly být vydraženy při prvním jednání. Exekuce v případě manželů Burešových postihla movité věci, mzdu, účet a nakonec i nemovitosti v SJM.

4.2 Sociální dopad

Sociální dopad na zadluženou či předluženou rodinu je v kontextu fungování celé společnosti velmi závažným aspektem a jeho popisu, analýze a možnostem řešení se věnuje např. obor sociální pedagogika. Z užšího hlediska se dluhová krize rodiny negativně projevuje na členech konkrétní domácnosti, z širšího hlediska pak na celé společnosti. Převážně narušená funkce rodiny je výchozím předpokladem pro vznik odvozených negativ s širokým dopadem. Jedná se především o přenášení špatných návyků v oblasti hospodaření s rodinnými financemi na potomky a hrozba sociálního vyloučení.

4.2.1 Rodina jako špatný vzor

Funkce rodiny, jako bezpečného prostředí, které přináší ochranu, podporu a hmotné zabezpečení je v případě předlužení narušena. Finanční a ekonomická stránka rodiny je spolu s nemateriálními faktory velmi důležitá z hlediska výchovy dětí a tím efektivního budování prevence před neuváženým zadlužováním dalších generací.

Zejména zaměstnanost rodičů má vliv na kvalitu bydlení, vybavení domácnosti, finanční zajištění, životní styl, dále na podmínky pro zájmovou činnost a vzdělání. Doplnovat chybějící finance prostřednictvím spotřebitelských úvěrů, ve snaze zachovat materiální standard v případě, kdy dojde ke ztrátě zaměstnání, není vzorem dobrého hospodaření. U dětí

tak může snadno vzniknout představa, že nespořit a žít na dluh je běžné a v pořádku. Mnohé rodiny nejsou schopny svým potomkům vštěpit ani základní návyky správného hospodaření s penězi. Neseznamují je s principem odměny za snahu, s pojmem práce a penězi jako nástroji. Děti pak tyto špatné vzory chování přenášejí do vlastního života a fungování své rodiny.

4.2.2 Rozvod a hrozba sociálního vyloučení

Finanční problémy rodiny jsou často příčinou konfliktů mezi manžely, jejichž důsledkem může být rozvod. Otázkou rodinného rozpočtu by se měli zabývat oba manželé společně a společně plánovat výdaje či případné investice. Materiální zajištění rodiny by mělo plynout ze společného úsilí a oboustranné zodpovědnosti. Názorový nesoulad a případná absence komunikace o příjmech a výdajích domácnosti může poznamenat fungování celé rodiny.

Ženy jsou obecně podstatně konzervativnější ve vztahu k přijímání úvěrů a mají k nim mnohem rezervovanější vztah než muži⁵⁶. Žena, která žádá o půjčku, se spokojí s částkou o 11.200 Kč nižší než muž. Muži splácí měsíčně o 510 Kč více a celkem tak při průměrné délce splatnosti půjčky zaplatí o 3.600 Kč více než ženy⁵⁷.

Nelehkou finanční situaci se mnoho dlužníků rozhodne „řešit“ alkoholismem nebo např. gamblerstvím. Samotná existence dluhů i tyto sociálně patologické jevy mohou vést k rozvodu manželství. Vážným problémem je bezesporu ztráta zaměstnání a v rodině, která má potíže s odvodem měsíčních splátek úvěrů, pak může být výpadek jednoho zdroje příjmů poslední kapkou. Práva věřitelů při vypořádání majetku v důsledku rozvodu nesmí být dotčena a rozvod tak v podstatě neumožňuje zbavit se dluhů, které vznikly za trvání manželství a má je na svědomí třeba jen jeden z manželů.

Dluhová spirála, ztráta zaměstnání a následná ztráta rodinného zázemí mohou v extrémních případech vést až k tzv. sociálnímu vyloučení. Jedná se o vyčlenění osoby mimo běžný život společnosti a nemožnost se do něj opět zapojit. Vysoké zadlužení sociálně nejslabších rodin sebou nese riziko vzniku dalších problémů, kterými jsou:

- a) ztráta bydlení,
- b) umístění nezletilých dětí do ústavní péče,
- c) bariéra pro vstup na legální trh práce.

⁵⁶ SMRČKA, Luboš. *Rodinné finance. Ekonomická krize a krach optimismu*. Praha: C. H. Beck, 2010, 88 s. ISBN 978-80-7400-199-4.

⁵⁷ ČTK. Hlavní strana. *Financninoviny.cz* [online]. © 2014 ČTK [cit. 2014-04-18]. Dostupné z: <http://www.financninoviny.cz/zpravy/cesi-chteji-splacet-za-pujcky-mene-prodluzuji-dobu-splaceni/944822>

Sociálním vyloučením v důsledku předlužení jsou nejvíce ohroženy osoby, které žijí v sociálně vyloučených komunitách, početné rodiny, rodiny s jedním příjmem, rodiče samoživitelé, nezaměstnaní, starší lidé, osoby se zdravotním postižením, osoby po návratu z výkonu trestu, mladí lidé po ukončení ochranné nebo ústavní výchovy a cizinci.

Dluhy a ztráta zázemí jsou nejčastějšími příčinami života na ulici. Šetření udávají, že např. v Ostravě chudoba bezprostředně atakuje až 30 % domácností. Přibližně 700 lidí žije v ostravských ulicích bez přístřeší a stovku z nich tvoří ženy⁵⁸. Statistiky v této oblasti nemohou být samozřejmě nikdy naprosto přesné a právě v problematice ženského bezdomovectví je určení počtu žen bez domova nejkomplikovanější. Ženy se častěji než muži za svoji situaci stydí a nevyhledávají pomoc specializovaných organizací. Jedná se o fenomén skrytého bezdomovectví, který se v posledních letech projevuje ve stále větší intenzitě. Každý pátý člověk bez domova je žena, nejčastěji pocházející právě ze zadlužené domácnosti⁵⁹.

Špatná finanční situace domácnosti sebou přináší rizika nejrůznější povahy a zůstává na individuálnosti té které rodiny, jak se s krizí vypořádá. Nutno však podotknout, že před disfunkčním rodinným rozpočtem a hrozbou exekuce neobstojí mnohdy ani původně pevné vztahy.

4.2.3 Zdravotní aspekty

To, že každodenní potýkání se s penězi, které v peněženke chybí, nepřináší dobrou náladu a pocit uspokojení je jasné i tomu, kdo se s takovým problémem osobně třeba nikdy nesetkal.

Vezmeme-li si jako konkrétní příklad rodinu Semančíkových, nízký příjem paní Miroslavy je jistě jedním z faktorů, který mohl a může rodině a především jí samotné způsobovat pocit frustrace. Mohlo se také jednat o hlavní příčinu, která vedla rodinu k neuváženému zadlužení. Snaha potvrdit svůj dřívější status, odolávat neustále se zvyšujícím nákladům na bydlení, stravu a energie či finanční výpomoc potomkům, to mohou být jedny z mnoha příčin vedoucích k masivnímu zadlužení. Vytrvalý psychický tlak a propad do dluhové spirály, může přinášet manželům deprese a z nich plynoucí další zdravotní komplikace, které se prohlubují množstvím zátěžových situací, které předlužení přináší. Četný kontakt s různými institucemi a neustálá nejistota vedou k pocitu zklamání a bezradnosti, kdy místo skutečného řešení přichází recidiva.

⁵⁸ *Události v regionech*. In: Česká televize [online]. 30.12.2011 [cit. 2014-03-20]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/regiony/158672-v-ostrove-pribyva-zen-bez-domova/>

⁵⁹ *Události*. In: Česká televize [online]. 15.02.2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/261028-mezi-bezdomovci-je-stale-vice-zen/>

Celá situace tak z pohledu rodiny dozraje do bezvýchodného stavu.

Jedním z ne mnoha výzkumů, které se zabývají vztahem mezi předlužením a zdravotními komplikacemi dlužníka, je studie německých univerzit z roku 2009. Šetření porovnávalo výskyt bolestí zad u předlužených osob s výskytem stejných zdravotních potíží u německé populace obecně. Studie prokázala, že vzorek lidí, kteří se potýkají s osobním bankrotem, je více rizikovou skupinou, co se bolesti zad týče a trpí tedy bolestmi zad častěji než jedinci z běžné populace ⁶⁰.

5 Závěr

Hlavním rozdílem mezi oddlužením a exekucí je fakt, že zahájení oddlužení je podmíněno volbou dlužníka, zatímco nařízení a následné provedení exekuce se nachází v režii jiných subjektů. Na oddlužení se tak člověk může „připravit“, veškeré úkony jsou plánovány a konzultovány s insolvenčním správcem. Role insolvenčního správce tak může být vnímána pozitivněji, než role exekutora, který přichází nezávan, za účelem zabavení a zpeněžení majetku dlužníka.

Exekuce, fenomén současnosti, se stala především v mediálním prostředí značně kontroverzním tématem. Všeobecná neznalost elementárních pojmů a principů exekuce vedou velmi často ke vzniku kauz, které na exekutorskou profesi nevrhají dobré světlo. Média často informují o nepoctivé exekuční praxi. Autor se domnívá, že se nepoctivost či porušování právní úpravy v oblasti exekuční činnosti, neobjevuje ve větší míře, než je tomu v ostatních oblastech lidské činnosti. Nutno říci, že postavení věřitelů v možnostech vyhánění pohledávek, bylo do roku 2002 nevalné a jejich šance se s novou legislativou výrazně zvýšily.

Jednou z nejpodstatnějších vlastností InsŘ je fixace závazků dlužníka. Zahájením InsŘ dochází k zastavení úročení a nedochází tak k postupnému navyšování celkového závazku, jako je tomu u exekuce. Osvobození se od zbytku neuhrazeného dluhu je pak patrně tím nejpodstatnějším prvkem celého procesu. Dlužníkovi je umožněno vymanit se ze zóny šedé ekonomiky, nedochází ke ztrátě motivace pracovat a dlužník si může zachovat kontakt s trhem práce, nezbytné schopnosti a návyky do dalších let.

⁶⁰ BMC Public Health. *Over-indebtedness and its association with the prevalence of back pain* [online]. 06.12.2009 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.biomedcentral.com/1471-2458/9/451>

Mohlo by se zdát, že jedinou starostí dlužníka v oddlužení, je udržet si pravidelný příjem v uspokojivé výši a po pěti letech budou v nejlepším případě dvě třetiny dluhu smazány. Nic však není tak jednoduché, jak se na první pohled zdá. S oddlužením se pojí vysoká míra zodpovědnosti a poctivý záměr dlužníka. Soud celý průběh oddlužení sleduje prostřednictvím pravidelných zpráv insolvenčního správce, který je povinen soud informovat o tom, zda dlužník spolupracuje, reaguje na výzvy a podobně. Oddlužení se dotýká všech příjmů, tedy např. i příspěvku na bydlení, stipendií a darů. V případě, že dlužník zdědí majetek, musí jej přiznat a zpeněžit v prospěch věřitelů. Pokud dlužník některý z příjmů zamlčí, zatají některé věřitele nebo si půjčuje další peníze, oddlužení se zastaví a soud vyhlásí na majetek dlužníka konkurs. Důsledkem konkursu je zpeněžení majetkové postaty s tím, že neuspokojené pohledávky nebo jejich části nezanikají.

Cílem práce bylo popsat příčiny, které vedou k neúměrnému zadlužování domácností, analyzovat možnosti řešení předlužení s vymezením dopadů v sociální a ekonomické rovině. Znovuzačlenění dlužníka, resp. domácnosti do ekonomického života má celospolečenský význam a stalo se proto výchozím atributem praktické části práce. Téma bylo zpracováno pomocí metody popisu, analýzy a komparace. Teoretická část umožňuje čtenáři orientaci v základních pojmech a principech insolvenčního a exekučního řízení v kontextu platné legislativy. Praktická část zpracovává data z insolvenčního rejstříku a exekučních spisů a vyhodnocení dopadů předlužení tak proběhlo prostřednictvím rozboru reálných situací.

Dá se říci, že dlužník v InsŘ má obecně postavení svým způsobem „podřízené“. Je povinen strpět řadu omezení, především v oblasti nakládání se svým majetkem. Musí plnit řadu povinností, např. při předkládání různých typů informací jiným subjektům řízení. Navzdory tomuto, lze na základě výsledků analýzy dopadů předlužení konstatovat, že z hlediska šance na opětovné začlenění domácnosti do ekonomického života je společné oddlužení manželů vhodnější variantou pro řešení dluhové krize než exekuce nebo oddlužení jen jednoho z manželů.

Seznam použité literatury

Odborné knihy

BERTL, Ivan. *Kapitoly o finanční gramotnosti*. Praha: Triton, 2012. 79 s. ISBN 978-80-7387-622-7.

GROSSOVÁ, Marie. *Exekuce na peněžitě plnění v současné právní praxi*. 5. vyd. Praha: Linde, 2007. 603 s. ISBN 978-80-7201-621-1.

HÁSOVÁ, Jiřina a Tomáš MORAVEC. *Insolvenční řízení*. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-459-9.

JANDA, Josef. *Jak žít šťastně na dluh*. Praha: Grada Publishing, 2013. 176 s. ISBN 978-80-247-4833-7.

KASÍKOVÁ, Martina. *Exekuční řád: komentář*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013. 939 s. ISBN 978-80-7400-476-6.

KISLINGEROVÁ, E., T. RICHTER a L. SMRČKA. *Insolvenční praxe v České republice v období 2008-2013*. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-497-1.

KOZÁK, Jan a kol. *Insolvenční právo aneb Osobní bankroty začínají*. Brno: Rašínova vysoká škola, 2008. 298 s. ISBN 978-80-87001-10-3.

LANDA, Martin. *Ekonomika insolvenčního řízení*. Ostrava: KEY Publishing, 2009. 426 s. ISBN 978-80-7418-031-6.

MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele: příručka zejména pro ne právníky*. 2. vyd. Praha: Linde, 2011. 441 s. ISBN 978-80-7201-862-8.

MARŠÍKOVÁ, Jolana a kol. *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. Praha: Leges, 2011. 800 s. ISBN 978-80-87212-75-2.

RICHTER, Tomáš. *Insolvenční právo*. Praha: ASPI, 2008. 472 s. ISBN 978-80-7357-329-4.

SEDLÁČEK, Tomáš. *Ekonomie dobra a zla*. Praha: 65. Pole, 2009. 271 s. ISBN 978-80-903944-3-8.

SMRČKA, Luboš. *Rodinné finance. Ekonomická krize a krach optimismu*. Praha: C. H. Beck, 2010, 88 s. ISBN 978-80-7400-199-4.

TEPLÝ, Petr a kol. *Navigátor bezpečného úvěru*. Praha: Karolinum, 2013. 198 s. ISBN 978-80-246-2287-3.

ZUKLÍNOVÁ, Michaela a Jindřich PUSTKA. *Spoluvlastnictví a společné jmění manželů. § 136 - § 151 občanského zákoníku. Podrobný komentář k jednotlivým ustanovením včetně*

vybrané judikatury a komentáře k právní úpravě této problematiky v novém občanském zákoníku (zákon č. 89/2012 Sb.). Praha: Linde, 2012. ISBN 978-80-86131-58-0.

Články v odborných časopisech

HÁSOVÁ, Jiřina. Vztah exekučního a insolvenčního řízení. *Komorní listy* [online]. 2012, roč. 4, č. 1 [cit. 2013-12-12]. ISSN 1805-1081. Dostupné z: <http://www.ekcr.cz/komorni-listy>

PACHL, Jan. Pár poznámek ke společnému oddlužení manželů v insolvenční. *Konkursní noviny* [online]. 2011, roč. 11, č. 14-15 [cit. 2014-03-11]. ISSN 1213-4023. Dostupné z: <http://www.konkursni-noviny.cz/clanek/par-poznamek-ke-spolecnemu-oddluzeni-manzelu-v-insolvenci>

PACHL, Jan. Oddlužení v roce 2014. *Konkursní noviny* [online]. 2013, roč. 13, č. 9 [cit. 2014-03-11]. ISSN 1213-4023. Dostupné z: <http://www.kn.cz/clanek/oddluzeni-v-roce-2014>

Elektronické dokumenty a ostatní

BMC Public Health. *Over-indebtedness and its association with the prevalence of back pain* [online]. 06.12.2009 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.biomedcentral.com/1471-2458/9/451>

CREDITREFORM. *Tisková informace* [online]. 06.01.2014 [cit. 2014-04-13]. Dostupné z: <http://www.creditreform.cz/novinky-downloads/vyvoj-insolvenci-v-cr.html>

ČTK. Přehled zpráv. *Ceskenoviny.cz* [online]. © 2014 ČTK [cit. 2014-04-16]. Dostupné z: http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/zpravy/exekutori-v-cr-loni-vyresili-vice-exekuci-jejich-pocet-klesl/1068377?utm_source=rss&utm_medium=feed

ČTK. Hlavní strana. *Financninoviny.cz* [online]. © 2014 ČTK [cit. 2014-04-18]. Dostupné z: <http://www.financninoviny.cz/zpravy/cesi-chteji-splacet-za-pujcky-mene-prodluzuji-dobu-splaceni/944822>

EXEKUTORSKÁ KOMORA ČR. *Rozdíl mezi exekucí a soudním výkonem rozhodnutí*. [online]. [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.ekcr.cz/1/exekutori-radi/838-28-rozdil-mezi-exekuci-a-soudnim-vykonem-rozhodnuti?w=>

MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČESKÉ REPUBLIKY. MSČR: *Informační brožura k rodinnému právu* [online]. MSČR [10.05.2013]. Dostupné z: http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/user_upload/informacni_brozury/MS_brozura_rodinne_pravo.pdf

MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČESKÉ REPUBLIKY. Insolvenční zákon. *Justice.cz* [online] © Ministerstvo spravedlnosti ČR [cit. 2014-03-02]. Dostupné z: <http://insolvencni-zakon.justice.cz/obecne-informace/oddluzeni.html>

PORADNA PŘI FINANČNÍ TÍSNĚ. *Výroční zpráva* [online]. 2013 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: http://www.financnitisen.cz/doc/vyrocní_zprava_12.pdf

Přednost kolektivního uspokojování pohledávek věřitele před individuálním – nyní důrazněji. PŘECECHTĚLOVÁ, Tereza. *Epravo.cz* [online]. 2014 [cit. 2014-04-25]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/prednost-kolektivniho-uspokojovani-pohledavek-veritele-pred-individualnim-nyni-durazneji-93574.html>

Od příštího roku budou platit nová pravidla pro společné jmění manželů. KOHOUTOVÁ, Zuzana. *iDNES.cz* [online]. 04.09.2013 [cit. 2014-03-25]. Dostupné z: http://finance.idnes.cz/spolecne-jmeni-manzelu-07q-/viteze.aspx?c=A130829_110300_viteze_zuk

Události. In: Česká televize [online]. 24.01.2014 [cit. 2014-03-01]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1097181328-udalosti/214411000100124/obsah/304384-zneuzivani-vyrazu-exekuce/>

Události. In: Česká televize [online]. 15.02.2014 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/261028-mezi-bezdomovci-je-stale-vice-zen/>

Události v regionech. In: Česká televize [online]. 30.12.2011 [cit. 2014-03-20]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/regiony/158672-v-ostrave-pribyva-zen-bez-domova/>

Zákon č. 99 ze dne 4. prosince 1963 občanský soudní řád. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1963, částka 56, s. 383-428. Dostupný také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=99/1963&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy. ISSN 1211-1244.

Zákon č. 120 ze dne 28. února 2001 o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2001, částka 48, s. 3029-3059. Dostupný také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=120/2001&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy. ISSN 1211-1244.

Zákon č. 182 ze dne 30. března 2006 o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2006, částka 62, s. 2130-2224. Dostupný také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=182/2006&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy. ISSN 1211-1244.

Zákon č. 312 ze dne 23. května 2006 o insolvenčních správcích. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2006, částka 96, s. 3815-3824. Dostupný také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=312/2006&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy. ISSN 1211-1244.

Zákon č. 89 ze dne 3. února 2012 občanský zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2012, částka 33, s. 1026-1368. Dostupný také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=89/2012&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy. ISSN 1211-1244.

Seznam zkratk

DPH	daň z přidané hodnoty
EŘ	zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů
InsŘ	insolvenční řízení
IZ	zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)
NOZ	zákon č. 89/2012 Sb., nový Občanský zákoník
OSŘ	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
OVRD	obvyklé vybavení rodinné domácnosti
SE	soudní exekutor
SJM	společné jmění manželů

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, bakalářskou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že bakalářská práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího bakalářské práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o bakalářské práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, bakalářskou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 09.05.2014

Stanislava Byrtusová

Seznam příloh

Příloha č. 1 Statistické údaje o insolvenci a exekuci v ČR

Příloha č. 2 Důvody předlužení

Příloha č. 3 Průběh oddlužení

Příloha č. 4 Průběh oddlužení paní Miroslavy Semančíkové